LW. 83.055/904.

We Lwowie, dnia 24. września 1904.

Aleg. 48

# Sprawozdanie

## Wydziału krajowego w przedmiocie tworzenia włości rentowych.

## Wysoki Sejmie!

Długa, bo przeszło trzyletnia zwłoka w rozwiązaniu sprawy tworzenia włości rentowych i fakt, że w sprawie tej, — do której rozwiązania Wysoki Sejm a śmiało powiedzieć można i kraj tak wielką przywiązywał wagę — Wydział krajowy po upływie tak znacznego okresu czasu przedkłada dopiero Wysokiemu Sejmowi ponowne wnioski i cofając niejako rzecz całą do czasu przed powzięciem uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 5. i 8. lipca 1901 r., przedkłada je odmienne od tych, które stanowiły podstawę owych uchwał sejmowych, — wkładają na Wydział krajowy obowiązek wyjaśnienia przyczyn tego niezwykłego zdarzenia. Wyjaśnieniem objektywnem i bezstronnem może być — zdaniem Wydziału krajowego — jedynie treściwe i przedmiotowe, przedstawienie stanowiska zajętego przez c. k. Rząd centralny w sprawie przedłożenia uchwalonych przez Wysoki Sejm projektów ustaw o tworzeniu włości rentowych do Najwyższej sankcyi i streszczenie przebiegu rokowań tej w sprawie przeprowadzonych, które spowodowały ową zwłokę. Zadanie to spełniamy w pierwszym rozdziale niniejszego sprawozdania. Drugi jego rozdział wypełnia przedstawienie wyniku tych rokowań, które stanowią wnioski obecnie przedkładane, ich umotywowanie i określenie stanowiska, jakie Wydział krajowy w nich zajął.

### I.

Uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z dnia 5. i 8. lipca r. 1901 projekty ustaw w sprawie tworzenia włości rentowych jako też zapadłe równocześnie uchwały, zawierające żądania do c. k. Rządu, zostały przedłożone J. E. c. k. Namiestnikowi pismem Marszałka krajowego z dnia 8. lipca 1901 r. L. s. 1365 z prośbą o przedstawienie uchwalonych projektów do Najwyższej sankcyi.

Stosownie do postanowienia §. 15. instrukcyi dla Wydziału krajowego zwrócił się Wydział krajowy odezwą z dnia 18. października 1901 r. LW. 55.330 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa i upraszał, by raczyło ze swej strony poprzeć u c. k. Rządu centralnego zarówno sprawę rychłego przedłożenia do sankcyi obu projektów ustaw, jak sprawę uwzględnienia przez c k. Rząd postulatów, zawartych w rezolucyach Wysokiego Sejmu.

Wydział krajowy przedstawił w tem piśmie społeczną i gospodarczą doniosłość zamierzonej przez kraj akcyi i jej — wobec faktu zanikania średniej własności w kraju — aktualność a opierając się na rozbiorze zasadniczych postanowień obu ustawodawczych projektów, wykazał, iż postanowienia te leżą w granicach ustawodawczej kompetencyi Sejmu krajowego. Dowód ten, konieczny ze względu na wątpliwości podnoszone w tej

sprawie nawet wśród rozpraw w Wysokim Sejmie, oparł Wydział krajowy na postanowieniu §. 18. ustęp 1. statutu krajowego, na duchu i brzmieniu postanowień ustawy z dnia 27. czerwca 1868 r. (Dz. u. p. Nr. 89), wreszcie na postanowieniach §§. 1. i 16. ustawy z dnia 1. kwietnia 1889 r. (Dz. u. p. Nr. 52). Nadto powałał się Wydział krajowy na postanowienia wniesionych przez c. k. Rząd do kilku Sejmów zachodnich krajów monarchii projektów ustaw krajowych „o tworzeniu gospodarstw rolniczych średniej wielkości“ i „o ograniczeniach podzielności takich gospodarstw“, które były dla projektów galicyjskich nieco tylko zmodyfikowanym pierwowzorem, w wielu postanowieniach wiernie naśladowanym, i wykazał, że jeśli tam c. k. Rząd nie widział trudności kompetencyjnych, to winien także i co do projektów obecnie sankcyi oczekujących takie samo zająć stanowisko. Przechodząc do rezolucyi, podniósł Wydział krajowy, że zamierzona akcya, dla której powodzenia Sejm nie wahał się obciążyć kraju znacznemi zobowiązaniami, dla której nie tylko obciążył kredyt kraju emissyą listów rentowych i przyjęciem na fundusz krajowy kosztów urzędowania krajowej komisyi rentowej ale także wziął na się koszta urzędowania jej biura, słusznie winna doznać poparcia ze strony państwa, które z osiągnięcia celów tą akcyą zamierzonych, z podniesienia się i utrwalenia średnich gospodarstw rolniczych, niewątpliwie korzyści odniesie. Wykazawszy dalej, że przyznanie ulg i przywilejów należytościowych, podatkowych i administracyjnych, których się Wysoki Sejm dla tej akcyi domagał w swych rezolucyach, jest koniecznym warunkiem pomyślnego pod względem finansowym przeprowadzenia akcyi, powołał się Wydział krajowy na fakt, iż w przedłożeniu rządowem z r. 1893 „o tworzeniu włości rentowych“, wniesionem do Rady państwa, ówczesny c. k. Rząd gotów był podobne ulgi przyznać na rzecz zamierzonej w owem przedłożeniu akcyi, uwzględniając jej społeczny i gospodarczy cel, pokrewny celom, które przyświecały podjęciu myśli wyrażonych w uchwałach Wysokiego Sejmu. Gotowość ówczesna c. k. Rządu do ofiar, jakkolwiek czynniki w owym projekcie rządowym powołane do działania na polu tworzenia włości rentowych ze swej strony nic nie ofiarowały, uprawniała do nadziei, że Rząd wobec ofiarności Wysokiego Sejmu chętnie uwzględni żądania w uchwałach sejmowych zawarte.

Odpis pisma powyżej streszczonego przesłał Wydział krajowy równocześnie Prezydyum Koła polskiego w Wiedniu, upraszając je o poparcie sprawy u c. k. Rządu.

Mimo rokowań i przynagleń ustnych, mimo udzielanych na żądanie w drodze krótkiej informacyi i wyjaśnień, nie nadchodziła decyzya c. k. Rządu.

Gdy Wydział krajowy z wiosną r. 1902 odbierał coraz liczniejsze zgłoszenia i prośby o pożyczki rentowe, gdy dalej w zgromadzeniach najbliżej interesowanych warstw ludności włościańskiej, (że tu wspomnimy tylko o uchwałach powiatowych zjazdów Kółek rolniczych, o uchwale Koła włościańskiego w Tarnobrzegu i uchwale tamtejszej Rady powiatowej), coraz liczniejsze zapadały uchwały, domagające się jaknajrychlejszego wprowadzenia w życie ustaw „o tworzeniu włości rentowych“, postanowił Wydział krajowy zwrócić się ponownie do c. k. Rządu. Uczynił to pismem z dnia 10. maja 1902 r, LW. 30.440 wystosowanem do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych i do c. k. Ministerstwa rolnictwa. Powołał się w niem Wydział krajowy na wspomniane głosy zebrań włościańskich, jako na dowód odczucia i zrozumienia wśród warstw interesowanych potrzeby akcyi podjętej przez Wysoki Sejm, powołał się na istniejący wśród włościan — a nie wywołany agitacyą — ruch w tej sprawie, którego dowodem były podania o pożyczki rentowe, do Wydziału krajowego wnoszone, a wreszcie zwrócił uwagę na objawiającą się wówczas wśród ludności południowo-wschodnich powiatów kraju gorączkę emigracyjną, połączoną z wyzbywaniem się za bezcen ojcowizn, jako na objaw, któremu wprowadzenie w życie ustaw oczekujących sankcyi mogłoby było skutecznie w wielu wypadkach zapobiedz, przy pomocy bowiem kredytu rentowego nie jeden z owych gospodarzy byłby się na swym gruncie utrzymał. W końcu upraszał Wydział krajowy o jasne określenie stanowiska c. k. Rządu w tej sprawie i o podanie do wiadomości Wydziału krajowego tych postanowień, które przedłożenie do sankcyi utrudniają, oświadczając gotowość: wzięcia pod rozwagę ich ewentualnej zmiany i przedłożenia ewentualnie Wysokiemu Sejmowi w czasie zbliżającej się wówczas jego sesyi zmienionych projektów pod ponowną uchwałę, byle tylko umożliwić podjęcie działalności tak bardzo dla kraju pożądanej i potrzebnej.

Odpisy tych pim przesłał Wydział krajowy: Prezydyum Koła polskiego, J. E. P. Ministrowi dla Galicyi i Prezydyum c. k. Namiestnictwa, upraszając te czynniki o poparcie jego żądania.

Odpowiedź otrzymał Wydział krajowy w dniu 29. czerwca 1902 r. (LW. 45790/902) w odezwie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 28. czerwca 1902 r. l. 7.298/pr., wystósowanej wskutek reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 23. czerwca 1902 r. l. 16.270, do której dołączono jeden egzemplarz uwag poczynionych przez wspomniane Ministerstwo po porozumieniu z Ministerstwem sprawiedliwości i Ministerstwem skarbu, co do uchwalonych przez Wysoki Sejm ustaw w sprawie włości rentowych tudzież co do żądań zawartych w rezolucyach do Rządu wystósowanych. Odezwa zawiadamiała, że „uchwalone przez Sejm projekty ustawowe w obecnem ich brzmieniu nie mogłyby uzyskać Najwyższej sankcyi“, że „aby uzyskać wystarczającą podstawę dla ziszczenia zamiarów Sejmu na tem polu ustawodawstwa agrarnego należałoby dotychczasowe projekta ustawowe odpowiednio przekształcić a raczej mówiąc dokładniej, w ich miejsce stworzyć nowy, jednolicie, w myśl dołączonych wskazówek ministeryalnych opracowany, projekt ustawy“. Zarazem oznajmiało c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że „co się tyczy formalnej strony postępowania, to możliwe tu są dwie różne ewentualności. Pierwsza z nich polegałaby w tem, iżby dotychczasowe projekta ustawowe przedłożono najpierw w dotychczasowem ich brzmieniu do Najwyższej decyzyi i dopiero po odmówieniu Najwyższej sankcyi zwrócono Sejmowi do wypracowania nowego projektu ustawy. Drugą ewentualnością byłoby, aby Sejm krajowy już teraz zreasumował swe uchwały i zredagował nowy projekt ustawy z uwzględnieniem załączonych uwag ministeryalnych, który to nowy projekt przedłożonoby do Najwyższej sankcyi. Pozostawiając wybór jednej z tych ewentualności uznaniu Wydziału krajowego względnie Sejmu“, upraszało Namiestnictwo o zawiadomienie o decyzyi

Wydział krajowy nie poszedł ani jedną ani drugą z tych dróg, a to dlatego ponieważ nie mógł Wysokiemu Sejmowi, wówczas obradującemu, przedłożyć „nowego, jednolitego projektu ustawy“, opracowanego z uwzględnieniem uwag ministeryalnych, gdyż po pierwsze, nie było na to wprost czasu, powtóre uwagi ministeryalne mimo swej obszerności i drobiazgowości nie dawały jasnych odpowiedzi na pytanie, co c. k. Rząd uważa za postanowienia wykluczające możność przedstawienia projektów do Najwyższej sankcyi, po trzecie, owe uwagi ministeryalne nie dawały żadnej gwarancyi, iż projekt ustawy nawet całkiem do nich zastósowany zostanie przedłożony do Najwyższej sankcyi, były one bowiem zredagowane w porozumieniu 3 Ministerstw bez zasięgnienia opinii Ministerstwa spraw wewnętrznych, łatwo więc mogło się było zdarzyć, że nowy projekt byłby natrafił na nowe trudności.

Nie było czasu na wypracowanie nowego projektu i przeprowadzenie go przez Wysoki Sejm, bo przypominamy, że w r. 1902 Sejm obradował od dnia 21. czerwca do dnia 12. lipca i że odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa doszła Wydziału krajowego 29. czerwca: w 13 dniach zatem miałby Wydział krajowy projekt wypracować, Komisya sejmowa go przedyskutować, Sejm przeprowadzić nad nim rozprawy i uchwalić go.

Uwagi ministeryalne mimo obszerności, (obejmują 56 stronic pisma), i drobiazgowości, (nie ma paragrafu, któregoby nie dotyczyły), zredagowane były tak, że z małymi wyjątkami i to nie w kwestyach zasadniczych, zdają się zawierać tylko rady mające na celu ulepszenie, poprawienie tych postanowień ale nie jasne określenie, iż dane postanowienie jest niemożliwem, iż Rząd domaga się jego usunięcia lub zmiany i od tego zależnem czyni przedłożenie ustawy do sankcyi. Tak n. p. w kwestyi organizacyi czynnika powołanego do udzielania pożyczek rentowych i tworzenia włości zawierają „uwagi“ zapatrywanie, że najłatwieszem rozwiązaniem tej kwestyi byłoby utworzenie osobnego krajowego zakładu a nie tworzenie Komisyi rentowej; kilkakrotnie przy omówieniu dotyczących postanowień w projektach przez Sejm uchwalonych zaznaczały „uwagi“, że charakter władzy przyznany Komisyi rentowej jest niepotrzebny, że możnaby to opuścić, ale w innych miejscach liczyły się z możnością utrzymania tego charakteru. Tak n. p. w uwadze odnoszącej się do rezolucyi, w której Sejm domagał się przyznania w drodze ustawodawczej egzekucyi politycznej dla ściągania zaległych rent od dłużników, oświadczono w „uwagach“, że na wypadek, gdyby Komisyi rentowej przyznany był charakter władzy, to Rząd mógłby pójść nawet dalej niż żądanie Sejmu, mógłby bowiem przyznać sądową egzekucyę na podobieństwo przywileju, jaki ma pod tym względem Bank austro-węgierski. Przykładów takiej niepewności, niejasności w określeniu stanowiska Rządu możnaby łatwo przytoczyć z „uwag“ dosyć wiele.

Wreszcie doniosłości pominięcia opinii Ministerstwa spraw wewnętrznych dla całej sprawy sankcyi dowodzi fakt, iż w późniejszym reskrypcie z r. 1903 zajął c. k.

Rząd — a tym razem już opinii tego Ministerstwa nie brakło -- wobec wielu kwestyi inne stanowisko, niż w uwagach z r. 1902, co dowodzi słuszności przypuszczenia, iż nowy projekt zastosowany do uwag z r. 1902 nie byłby miał gwarancyi, iż go c. k. Rząd bez dalszych trudności do sankcyi przedłoży.

Wobec takiego stanu rzeczy, postanowił Wydział krajowy nowego projektu Wys. Sejmowi nie przedkładać, lecz po rozbiorze „uwag ministeryalnych" uchwalił przedłożyć nowy projekt, prawie we wszystkiem zastosowany do tychże uwag, jako projekt referenta Wydziału krajowego c. k. Ministerstwu rolnictwa z prośbą o udzielenie o nim opinii Wydziałowi krajowemu, po porozumieniu z wszystkiemi interesowanemi Ministerstwami i to opinii jasno określającej stanowisko c. k. Rządu.

Projekt ten załączamy pod 1. jako alegat niniejszego sprawozdania. Był on wynikiem uchwały Wydziału krajowego z d. 29. lipca 1902 r. LW. 45790 określającej zasady, które Wydział krajowy po rozpatrzeniu zasadniczych „uwag ministeryalnych" postanowił w projekcie zatrzymać.

Zasadnicze uwagi Ministerstw dotyczyły: 1. utworzenia krajowego zakładu rentowego zamiast komisyi rentowej: co zdaniem Rządu uprościłoby znacznie cały projekt ustawy, pozwalając go skrócić i część jego postanowień przenieść do statutu tego zakładu, co — dalej — nie wpłynęłoby niekorzystnie na sprawę listów rentowych, owszem poddając ich emisyę kontroli komisarza rządowego w myśl postanowień ustawy z d. 24. kwietnia 1874 r. (Dz. u. p. Nr. 48) zapewniłoby im większą wziętość na targu pieniężnym, co — wreszcie — umożliwiłoby zastosowanie do całej akcyi ulg należytościowych wedle artykułu III. ustawy z d. 10. lipca 1865 (Dz. u. p. Nr. 55).

2. Wyraźniejszego, jaśniejszego określenia i sprecyzowania w ustawie specyficznego charakteru pożyczki rentowej i listów rentowych. Miało się to stać: co do pożyczki rentowej przez zamieszczenie w projekcie ustawy postanowienia, iż dalsze obciążenie włości rentowej umownem prawem zastawu ponad pożyczkę rentową może nastąpić tylko za zezwoleniem czynnika udzielającego pożyczki rentowej; co do listów rentowych, przez wyraźne postanowienie, iż posiadacz listu rentowego ma prawo jedynie do odsetek kapitału a nie do spłaty kapitału, z zastrzeżeniem jednak dla czynnika emitującego listy rentowe prawa umarzania ich przez losowanie; wreszcie winien projekt ustawy zawierać wyraźniej, z większym naciskiem sformułowane, postanowienia mające zapewniać dobre gospodarowanie na włościach z jednej strony, zupełną pewność kapitału posiadaczom listów rentowych z drugiej strony.

3. Powiększenie wpływu Rządu na akcyę całą przez powołanie większej liczby członków mianowanych przez Namiestnika w skład organu udzielającego pożyczek i przez poddanie całej akcyi finansowej nadzorowi i kontroli komisarza rządowego z atrybucyami, jakie mu wedle ustawy z d. 24. kwietnia 1874 Dz. u. p. Nr. 48 przysługują.

Nadto domagały się uwagi ministeryalne objęcia sprawy jednym projektem ustawy i zmiany jego układu.

Dołączony wyżej „projekt referenta" i porównanie go z uchwalonymi przez Wys. Sejm projektami ustaw w sprawie włości rentowych wykazują jasno, które z powyższych uwag Wydział krajowy uznał za wskazane uwzględnić, a nadmieniamy, że z uwag dotyczących postanowień poszczególnych paragrafów starano się w projekcie uwzględnić wszystkie, które tylko nie kolidowały z zasadami przyjętemi przez Wydział krajowy.

„Projekt referenta" wykazuje, iż Wydział krajowy swą wyżej powołaną uchwałą postanowił nie uwzględnić pierwszej „rady" zawartej w zasadniczych „uwagach ministeryalnych", rady, by utworzyć osobny krajowy zakład rentowy zorganizowany jako instytut wyposażony prawem emitowania listów rentowych przez kraj jedynie gwarantowanych i powołany do przeprowadzenia całej akcyi tworzenia włości rentowych. Wydział krajowy postanowił trwać przy konstrukcyi organu, tworzącego włości rentowe, konstrukcyi przyjętej przez Wys. Sejm, mając na względzie następujące motywa, któremi się powodował już przy wypracowaniu pierwotnego projektu ustawy o tworzeniu włości rentowych, kiedy rozważał, czy prowadzenia tej akcyi nie poruczyć Bankowi krajowemu, względnie, czy nie utworzyć osobnego Zakładu, któryby mógł ją rozwiązać. Myśl utworzenia takiego zakładu odrzucił Wydział krajowy mając na oku fakt, iż akcya tworzenia włości rentowych w kraju naszym ma głównie społeczne i ogólno gospodarcze zadanie do rozwiązania i obawiał się, że zarząd zakładu kredytowego a takimby być musiał, gdyby w jego ręce

złożono emisyę listów rentowych, zadania te podporządkuje zadaniom finansowym zakładu. Nie brak przykładów zarówno u nas, jak i gdzieindziej, zebranych, iż misye społeczne i gospodarcze poruczone zakładom, czy instytucyom finansowym, zazwyczaj nie osiągają tych celów w odpowiedniej mierze, nie mogą się bowiem te zakłady wyzwolić ze stawiania na pierwszym planie finansowego interesu, który niejednokrotnie jużto staje w przeciwieństwie do zadania gospodarczo-społecznego, już wprost nie pozwala nań zwracać uwagi, jeśli nie zasłania go nawet zupełnie. Dalej świadom był Wydział krajowy także, że zarząd zakładu finansowego, siłą rzeczy, bo siłą swej odpowiedzialności za pomyślny wynik finansowy działalności zakładu i siłą fachowości, wyzwala się zazwyczaj z pod wpływu organów, któreby ustawa, czy statut, powoływały do czuwania nad tem, iżby społeczno-gospodarcze cele jego działalności były należycie uwzględniane, czynniki te bowiem przy finansowej naturze przedsiębiorstwa muszą kapitulować wszędzie wobec finansowego interesu. Mając te właściwości na względzie poszedł Wydział krajowy w pierwotnym swym projekcie za wzorem ustawodawstwa pruskiego, które, jakkolwiek w chwili podejmowania akcyi tworzenia włości rentowych miało od dziesiątek lat istniejące Banki rentowe, państwowe instytucye finansowe, to jednak nie oddało im sprawy tworzenia włości rentowych, lecz poruczyło ją publicznej władzy państwowej: Komisyom generalnym, dla których banki rentowe są tylko miejscami wypłaty pożyczek rentowych i poboru rent, nie mającemi prawa odmówić wypłacenia pożyczki przez Komisyę generalną przyznanej, chociażby ze stanowiska finansowego były powody do odmowy. Obok tych zasadniczych powodów płynących z przeświadczenia, że organ powołany do rozwiązania zadań gospodarczo-społecznych, winien być wyposażony w charakter władzy, winien mieć jej spokój, jej niezależność, przedmiotowość i bezstronność, kierował się Wydział krajowy w tej sprawie także i następującemi względami do pewnego stopnia już ubocznemi. Przedewszystkiem za zatrzymaniem konstrukcyi organu powołanego do tworzenia włości rentowych w tym kształcie, jaki mu nadały uchwały Wys. Sejmu z r. 1901, przemawiała ta okoliczność, iż przy tej konstrukcyi wpływ bezpośredni Wys. Sejmu na ten organ w najpełniejszej mierze da się utrzymać a utrzymanie tego wpływu, tej bezpośredniej zależności organu działającego na polu włości rentowych od Wys. Sejmu, w jego zaś zastępstwie od Wydziału krajowego, uważał Wydział krajowy za nader pożądane nie tylko z tego względu, iż daje to Reprezentacyi kraju możność normowania zawsze tempa akcyi odbywającej się kosztem kraju ale także dlatego, iż sprawa tworzenia włości rentowych, chociaż w założeniu swem i celach nie ma tendencyi politycznych, przybrała jednak pewien polityczny charakter, a wobec tego zależy wiele na tem, by Sejm, w którego łonie mają wszystkie opinie i zapatrywania swych przedstawicieli, mógł działalność w tej sprawie zawsze ściśle obserwować i kontrolować i ewentualnym zboczeniem w tej działalności zapobiegać. Że taka kontrola Wys. Sejmu byłaby wobec instytutu finansowego trudniejszą, niż wobec władzy Sejmowi i Wydziałowi krajowemu bezpośrednio podległej, wspomniano już wyżej a zbędnemby było się nad tem obszerniej rozwodzić. Dalej: z utrzymaniem konstrukcyi organu tworzącego włości rentowej w myśl uchwalonych przez Sejm projektów wiązała się sprawa emisyi listów rentowych. W myśl tych projektów listy rentowe miały być papierem krajowym *sensu stricto*. W razie utworzenia osobnego zakładu byłyby listy rentowe jego emisyą, przez kraj gwarantowaną tylko. Wydział krajowy sądził, że na targu pieniężnym łatwiej znajdzie pokup i wziętość papier kraju koronnego, niż papier instytucyi finansowej nowej i nieznanej. Wzgląd ten był tem ważniejszy, że chodziło o „listy rentowe“, papiery na targu pieniężnym austryackim nieznane, mające więc dopiero zdobyć sobie na nim miejsce. Nadto wchodził tu także w grę wzgląd na łatwiejsze uzyskanie subsydyarnej gwarancyi państwa za oprocentowanie listów rentowych, której Wys. Sejm domagał się w jednej ze swych rezolucyi. Jeśli słusznie można było się spodziewać, że c. k. Rząd wobec ofiarności kraju, wobec społecznej doniosłości akcyi zamierzonej i sposobu prowadzenia jej przez organ wyposażony w charakter władzy, w którego skład wchodzą przedstawiciele c. k. Rządu, przyzna papierom krajowym taką gwarancyę, to zachodzić musiały poważne wątpliwości, czy przyznaćby ją chciał i mógł papierom instytucyi finansowej, przez kraj tylko subsydyarnie gwarantowanym a opartym na hipotekach wynoszących $^3/_4$ wartości nieruchomości, pożyczkami rentowanemi obciążonych. Za papier krajowy odpowiadał wprost kraj, wartość owych hipotek prywatnych nie wchodziła na targu pieniężnym wobec tego w rachubę: inaczej przy emisyi instytucyi finansowej, gdzie onaby pierwszą rolę odgrywać musiała w ocenie pewności papieru. Obok tego momentu, musiałby c. k. Rząd, udzielając gwa-

rancyi państwa za emissyę listów rentowych, emittowanych przez instytut finasowy a tylko gwarantowanych przez kraj, liczyć się z faktem, że tworzy precedens możliwych dalszych podobnych faktów, bo na jego podstawie mogłyby poszczególne kraje koronne dla emisyi papierów krajowych zakładów hipotecznych i Banków krajowych, emisyi, które gospodarcze i społeczne cele mogą mieć na oku (n.p. kredyt komunalny, rolniczy), domagać się także gwarancyi państwa. Trudniej będzie widzieć w przyznaniu gwaracyi państwa emisyi krajowych listów rentowych łatwy do naśladowania precedens, gdy to emisya kraju, służąca zupełnie specyalnym celom, którą rozporządza osobna władza, pod kontrolą Reprezentacyi kraju, przy pomocy hojnych ofiar kraju. Wreszcie ostatnim względem, który Wydziałowi krajowemu nakazywał oświadczyć się przeciw utworzeniu zakładu finansowego dla tworzenia włości rentowych, był wzgląd na znaczne wydatki, jakieby takie rozwiązanie sprawy za sobą pociągnąć musiało. Tworząc Zakład finansowy samoistny, należałoby go uzbroić odrazu w cały dlań i jego powagi finansowej potrzebny aparat: Dyrekcyi, kasy, buchalteryi, lokalu, należałoby też liczyć się z wymaganiami materyalnemi osób powołanych do kierownictwa takim zakładem: organizując Komisyę rentową tak, jak ona była pomyślana w uchwalonych przez Sejm projektach ustaw, można było poprzestać na zorganizowaniu biura przy Wydziale krajowym, o personalu ściśle zastowanym do potrzeby, któremu nadto mogłyby pomagać w spełnianiu zadań siły innych biur Wydziału krajowego, jak: biura rachunkowego, kasy, a w razie potrzeby także siły biura melioracyjnego.

Takie były powody i względy, które Wydział krajowy spowodowały, iż w projekcie referenta nie przyjął propowanego przez c. k. Rząd utworzenia osobnego krajowego Zakładu dla włości rentowych, lecz pozostał przy „Komisyi włości rentowych“ tak, jak to było w uchwalonych przez Wys. Sejm projektach ustaw.

Inne zasadnicze uwagi c. k. Rządu uwzględnił Wydział krajowy w tym projekcie, wprowadzając doń: postanowienie, iż dalsze obciążenie włości rentowej umownem prawem zastawu po pożyczce rentowej może nastąpić tylko za zezwoleniem Komisyi rentowej, postanowienia o prawach posiadacza listu rentowego, postanowienia zobowiązujące dłużnika rentowego do dobrej i racyonalnej gospodarki, postanowienia o wzmocnieniu wpływu c. k. Rządu na cały tok akcyi (wprowadzenie większej liczby mianowanych przez Namiestnika członków komisyi rentowej, wprowadzenie komisarza rządowego z atrybucyami, przyznanemi mu w ustawie z d. 24. kwietnia 1874 (dz. u. p. Nr. 48). Wydział krajowy złączył też postanowienia obu pierwotnych projektów w jednym projekcie w myśl życzenia c. k. Rządu, wobec bowiem faktu, że w uwagach ministeryalnych nie podniesiono żadnych wątpliwości co do kompetencyi ustawodawczej Sejmu do ustawowego unormowania sprawy całej, było dzielenie rzeczy na dwa projekty ustawowe, wywołane — jak wiadomo — jedynie celem uniknięcia zarzutu przekroczenia kompetencyi ustawodawczej, nie potrzebne, a powodując częste powtarzanie poszczególnych postanowień, wywołując potrzebę odsyłaczy w jednej i drugiej ustawie, utrudniało zoryentowanie się i zrozumienie. W następstwie tego zmienił też projekt i układ postanowień ustawy.

„Projekt referenta“ przedłożył Wydział krajowy c. k. Ministerstwu rolnictwa pismem z dnia 29. lipca 1902 r. LW. 45790 a wyłuszczywszy wyżej streszczone powody, dla których nie może przyjąć myśli utworzenia osobnego zakładu rentowego, upraszał o spowodowanie rychłego porozumienia Ministerstw interesowanych co do przedłożonego projektu, oświadczając ze swej strony gotowość do rokowań dalszych w razie, gdyby które z postanowień projektu miało być przeszkodą do przedłożenia go — po uchwaleniu przez Wys. Sejm — do sankcyi. Zarazem zwrócił Wydział krajowy uwagę Ministerstwa na to, jak szkodliwie dla sprawy oddziałuje zwlekanie decyzyi c. k. Rządu w kwestyi włości rentowych na ludność kraju, wśród której brak decyzyi c. k. Rządu jest przez agitatorów komentowanym i wyzyskiwanym. Odpisy powyższego pisma przesłał Wydział krajowy J. E. Ministrowi dla Galicyi i J. E. Prezesowi Koła polskiego we Wiedniu z prośbą o poparcie projektu i wyjednanie rychłego zaopiniowania go przez c. k. Rząd centralny.

Odpowiedź na to pismo, zawierająca nowe uwagi ministeryalne, doszła Wydziału krajowegoprzeszło w rok później w odezwie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 13. września 1903 r. L. 11.535/pr., komunikującej reskrypt c k. Ministerstwa rolnictwa z d. 29. sierpnia 1903 r. L. 2081/3749. W reskrypcie tym oznajmiło Ministerstwo, że projekt przedłożony, gdyby został przez Sejm uchwalony, nie nadawałby się do sankcyonowania,

że więc niezbędnem jest wypracowanie nowego projektu, ażeby zamiary Sejmu urzeczywistnić, a Ministerstwo oświadczało gotowość wejścia w rokowania z Wydziałem krajowym w tym celu, by mógł powstać projekt ustawy wolny od zarzutów. Zarazem zawiadamiało Ministerstwo, że już obecnie poleciło „wypracowanie projektu uwzględniającego wszystkie zasadnicze życzenia Wydziału krajowego o ile się nadają do urzeczywistnienia, jako też dopuszczalne postanowienia z projektu referenta i że ten projekt po osiągnięciu porozumienia między interesowanemi Ministerstwami gotowe jest oddać Wydziałowi krajowemu“, by tenże mógł go ewentualnie jako przedłożenie Wydziału krajowego wnieść do Sejmu celem umożliwienia reassumcyi uchwał sejmowych w tej sprawie.

Dołączone do reskryptu uwagi o projekcie referenta, obszerniejsze jeszcze i jeszcze więcej szczegółowe, niż uwagi w r. 1902 poczynione, w zasadniczych kwestyach tem się różnią od owych uwag, że w kwestyi charakteru władzy, którym wyposażona była Komisya rentowa w „projekcie referenta“, w kwestyi określenia pojęcia gospodarstwa, na które mogą być udzielane pożyczki rentowe, i wreszcie w sprawie żądań zawartych w rezolucyach, uchwalonych przez Wys. Sejm, zajął c. k. Rząd stanowisko o wiele więcej stanowcze i postanowieniom projektu nie przychylne, niż w r. 1902, jakkolwiek i tym razem jeszcze nie dość jasno sprecyzowane, a zatem nie podające wyraźnie, co do których właśnie kwestyi c. k. Rząd domagać się będzie zmiany postanowień projektowanych. Nadto co do całego szeregu postanowień projektu, których c. k. Rząd w r. 1902 w uwagach ówczesnych wcale nie kwestyonował, podniesiono dopiero obecnie zarzuty (tak n. p. w sprawie, czy posiadłość, na którą miałaby być udzieloną pożyczka rentowa winna tworzyć jedno ciało hipoteczne, czy też może być objętą kilku wykazami hipotecznemi).

Pragnąc poznać nareszcie definitywnie i wyczerpująco określone zapatrywania wszystkich interesowanych Ministerstw w sprawie projektu ustawy, pragnąc też jak najrychlejszego wejścia w życie ustawy tak pożądanej, postanowił Wydział krajowy uchwałą z d. 1. października 1903 r. Lw. 83.614 skorzystać z propozycyi c. k. Ministerstwa rolnictwa. W piśmie tedy z powyższej daty i liczby upraszał Wydział krajowy o wypracowanie projektu ustawy w myśl oświadczonej przez Ministerstwo gotowości a wyrażając nadzieję, że projekt ten rychło Wydziałowi krajowemu przedłożony będzie i że sprawa cała tak długo zwlekana dozna obecnie przyspieszenia, przedstawił też jeszcze raz zapatrywania Wydziału krajowego na owe z głównym naciskiem podniesione w uwagach ministeryalnych zasadnicze kwestye: charakteru Komisyi rentowej i określenia pojęcia gospodarstwa mogącego stanowić przedmiot dla pożyczek rentowych, czyli włości rentowej. Równocześnie zwrócił Wydział krajowy uwagę c. k. Rządu na sprawę przeważnie nieprzychylnie w uwagach ministeryalnych traktowanych żądań kraju i podnosząc, że cała akcya kraju bez przyznania ulg i uwolnień, których się Sejm w swych rezolucyach domagał, nie mogłaby być dla ludności korzystną, bo nie byłaby tańszą od akcyi prywatnych, mających parcelacyę na celu, a wskutek tego nie mogłaby mieć warunków powodzenia, upraszał o wdrożenie ponownych rokowań z Ministerstwem skarbu, celem wyjednania wspomnianych ulg i uwolnień. W końcu oświadczył Wydział krajowy gotowość w razie uznania przez Ministerstwo rolnictwa potrzeby ustnego porozumienia lub wyjaśnień bliższych wysłania w tym celu swych delegatów.

Odpis wyżej streszczonego pisma, przesłanego na ręce c. k. Prezydyum Namiestnictwa, udzielił Wydział krajowy J. E. Panu Ministrowi dla Galicyi z prośbą, by raczył czuwać nad sprawą zarówno w tym kierunku, by nie doznawała dalszych odwłok jak i w tym, aby zasadniczy cel agrarno-polityczny, który powodował Reprezentacyę krajową do uchwalenia ustaw o włościach rentowych utrzymany został w przyszłym projekcie ministeryalnym.

Mimo, że z brzmienia reskryptu Ministerstwa rolnictwa z d. 29. sierpnia 1903 r. L. 20081, który wyżej omówiono, przypuszczać było można, iż projekt ustawy wypracowywany w Ministerstwie, jest już na ukończeniu, to jednak porozumienie się interesowanych Ministerstw wymagało tak wiele czasu, iż dopiero w marcu b. r. doszła Wydziału krajowego wiadomość, że projekt ten jest przedmiotem rozbioru w c. k. Ministerstwie skarbu. Obok oceny postanowień projektu ustawy z swego fachowego stanowiska miało to Ministerstwo nadto rozstrzygnąć o postulatach, zawartych w rezolucyach Wys. Sejmu, a dotyczących przyznania dla akcyi tworzenia włości rentowych ulg podatkowych, stemplowych, należytościowych i administracyjnych, które wszystkie należą do zakresu tego Ministerstwa. Wobec tej wiadomości wystosował Wydział krajowy do JE. Pana Ministra

dla Galicyi memoryał z d. 10. marca 1904 r. LW. 25.386, w którym upraszał o użycie wszelkiego wpływu w celu zmienienia niekorzystnego dla całej sprawy stanowiska naczelnej administracyi skarbowej, zaznaczonego w uwagach ministeryalnych z r. 1903.

Powyższą prośbę poparł Wydział krajowy: 1) przedstawieniem wykazującem, że stanowisko w owych uwagach zajęte przez Ministerstwo skarbu zapoznaje zupełnie społeczno-gospodarcze cele akcyi i jej znaczenie dla ekonomicznego podniesienia kraju, i przypominającem cały szereg ulg podobnych przyznanych przez skarb państwa w drodze ustawodawczej dla akcyi społeczne i gospodarcze cele na oku mających; 2) obliczeniem wykazującem, że żądane ulgi stosunkowo skarbowi nieznaczną tylko ujmę w dochodach przyniosą, ich zaś odmowa zaciąży znacznie na kosztach tworzenia włości rentowych, pociągając za sobą zmniejszenie gotówki, którą tworzący włość rentową w gospodarstwo włożyćby mogli; 3) wreszcie rozbiorem tych motywów, które w uwagach ministeryalnych na uzasadnienie odmowy poszczególnych żądań przytoczono.

Memoryał ten udzielony w odpisie także Prezydyum Koła Polskiego w Wiedniu załącza Wydział krajowy jako załącznik ·/2 niniejszego sprawozdania.

Wzmianką o powyższym memoryale kończy się właściwie sprawozdanie o podejmowanych przez Wydział krajowy w sprawie włości rentowych staraniach i czynnościach, niebawem bowiem weszła ta sprawa w nowe stadyum, stadyum rokowań mających za przedmiot wypracowany przez Ministerstwo rolnictwa projekt ustawy o tworzeniu włości rentowych.

Otwiera ten nowy okres sprawy odezwa Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 9. kwietnia 1904 r. LW. 4534/pr., którą stosownie do reskryptu Ministerstwa rolnictwa z d. 2. kwietnia 1904 r. L. 5629 przedłożony został Wydziałowi krajowemu projekt ustawy, jako „zarys referenta“ z prośbą o oświadczenie zapatrywań Wydziału krajowego na ten projekt i zaznaczeniem gotowości Ministerstwa do zwołania konferencyi do Wiednia — jeśli Wydział krajowy uzna tego potrzebę — dla ustnego omówienia ewentualnych różnic.

Życzeniu temu uczynił Wydział krajowy zadość pismem swem z 26. kwietnia 1904 r. LW. 36.515. Podniósł w niem Wydział krajowy potrzebę odbycia konferencyi, o której reskrypt Ministerstwa wspominał, dla omówienia postanowień projektu, które Wydział krajowy w takiej ich osnowie, jak je projekt zawierał, zakwestyonować musiał oświadczając, że w takiem brzmieniu Sejmowi nie mógłby ich przedstawić. Postanowienia te dzieliły się na dwie grupy: jedna obejmowała postanowienia dotyczące sprawy zakresu działania Komisyi dla włości rentowych i Wydziału krajowego i sprawy emisyi listów rentowych a w związku z niemi sprawy stanowiska przyznanego w projekcie Wydziałowi krajowemu i granic nadzoru rządowego nad całą akcyą; druga obejmowała postanowienie dotyczące orzecznictwa sądów w sprawie tworzenia włości rentowych i określenia „niepodzielności“ ustawowej włości rentowej. Pierwsza grupa postanowień, w ich ówczesnem brzmieniu, nie dawała się pogodzić z postanowieniami statutu krajowego i stanowiskiem, jakie ten statut przyznaje Wydziałowi krajowemu; druga, w razie utrzymania jej postanowień w ustawie tak, jak je w projekcie sformułowano mogła narazić na szwank całą akcyę, spowodować chybienie celów, dla których akcya ma być prowadzoną.

Wydział krajowy upraszał tedy Prezydyum c. k. Namiestnictwa, by zechciało uwagi jego szczegółowo uzasadniające powyższe zapatrywania podać do wiadomości Ministerstwa rolnictwa a przypominając sprawę decyzyi c. k. Rządu w sprawie rezolucyi Sejmu domagających się ulg dla akcyi na polu tworzenia włości rentowych, prosił o zwołanie konferencyi wspomnianej na drugą połowę maja b. r., w nadziei, że do tego czasu stanowisko c. k. Rządu już także w tej sprawie będzie mogło być określonem.

W odezwie z 21. maja 1904 L. 6348/pr. zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, że konferencya żądana odbędzie się w d. 27. maja 1904 r. w Ministerstwie rolnictwa.

Konferencya ta odbyła się pod przewodnictwem J. E. Pana Ministra rolnictwa, przy współudziale JE. Pana Ministra dla Galicyi i przedstawicieli Ministerstw: spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości, tudzież delegatów Wydziału krajowego. Wynikiem jej jest projekt obecnie Wys. Sejmowi przedstawiony, na podstawie bowiem sprawozdania swych delegatów, przedłożonego do LW. 51.125, uchwalił Wydział krajowy na Radzie d. 10. czerwca 1904: 1) przyjąć projekt ustawy o tworzeniu włości rentowych w brzmie-

niu ustalonem na konferencyi za swój; 2) przedstawić go Wys. Sejmowi, po przychylnej decyzyi c. k. Rządu co do ulg finansowych, do uchwały, nie żądając, by uchwalone przez Wys. Sejm w r. 1901 projekty ustaw poprzód przedłożone zostały formalnie do sankcyi z wnioskiem odmownym. O uchwale tej zawiadomił Wydział krajowy c. k. Ministerstwo rolnictwa pismem z d. 10. czerwca 1904 LW. 51.125 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa wystósowanem i upraszał je o wyjednanie jak najrychlejszej decyzyi Rządu w sprawie ulg finansowych.

Odezwą z d. 16. sierpnia 1904 r. L. 10.394/pr. oznajmiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że Pan Minister rolnictwa reskryptem z 29. lipca 1904 L. 18.096 przyjął „z zadowoleniem do wiadomości treść“ wyżej omówionego pisma Wydziału krajowego, „okazana bowiem ze strony Wydziału krajowego gotowość pozwala stanowczo liczyć na pożądane doprowadzenie do skutku doniosłej akcyi społecznej przez wprowadzenie włości rentowych w kraju“ — a zarazem oznajmił, że „pan Minister nie otrzymał jeszcze wiadomości o ostatecznej decyzyi co do postulatów zawartych w rezolucyach Sejmu w sprawie ulg podatkowych stemplowych, należytościowych i administracyjnych“, że jednakże „Pan Minister skorzystał ze sposobności“ owego pisma Wydziału krajowego, „aby poprzeć żądania Reprezentacyi kraju, jak to zresztą i dotąd czynił“.

Decyzya, o której mowa, nastąpiła dopiero w reskrypcie c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 10. września 1904 r. L. 25.076/5.136, który Wydziałowi krajowemu zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z d. 16. września 1904 r. L. 12.777/pr. Odpis tego reskryptu ministeryalnego załącza /3 Wydział krajowy do niniejszego sprawozdania, tu poprzestając na krótkiem streszczeniu przywilejów i ulg, które w niem zobowiązuje się c. k. Rząd przyznać na rzecz akcyi tworzenia włości rentowych.

Przedewszystkiem tedy zobowiązuje się c. k. Rząd przedłożyć do konstytucyjnego traktowania: 1) projekt ustawy przyjmującej na skarb państwa subsydiarną gwarancyę państwa za oprocentowanie listów rentowych; dalej 2) projekt ustawy przyznającej Komisyi dla włości rentowych prawo ściągania rent zaległych w drodze egzekucyi politycznej; 3) projekt ustawy przyznającej tejże Komisyi uwolnienie od stempli dla podań, które wnosić będzie w wykonaniu obowiązków nałożonych jej ustawą o tworzeniu włości rentowych, z wyjątkiem podań w postępowaniu spornem sądowem; 4) projekt ustawy o uwolnieniu od należytości przenośnej kontraktów rentowych w tych wypadkach, gdzie pożyczki rentowe udzielane będą na cele wymienione w §. 2. lit. c. projektu ustawy „o tworzeniu włości rentowych“.

Nadto zobowiązuje się Rząd, nie czyniąc zadość wezwaniu, by listy rentowe uwolnił od podatku rentowego, do podciągnięcia w drodze interpretacyi postanowień ustawy z d. 26. czerwca 1901 r. (Dz. u. p. Nr. 80) listów rentowych pod postanowienia tejże ustawy; przyznaje krajowej Komisyi dla włości rentowych osobistą wolność od stempla po myśli pozycyi taryfy: 75. b. ustawy o należytościach z d. 9. lutego 1850 r. (Dz. u. p. Nr. 50) dla korespondencyi jej z autonomicznemi i państwowemi władzami i dla jej do tych władz wnoszonych podań z załącznikami; oświadcza gotowość zezwolenia na skrócenie postępowania przy wymiarze ulg należytościowych konwersyjnych dla pożyczek rentowych, któreby miały cechy pożyczek konwersyjnych i dla dotyczących wyciągów hipotecznych; oświadcza także gotowość przyznawania bezprocentowej zwłoki w opłacie bezpośrednich należytości; przyznaje kwitom na spłatę kapitału i procentów od listów rentowych ulgi wynikające z ustawy z d. 10. lipca 1865 Dz. u. p. Nr. 55; odmawia wprawdzie przyznania bezpłatnego otrzymywania wyciągów hipotecznych i katastralnych — lecz przyznaje pewne ulgi w tym kierunku; wreszcie odmawia wprawdzie żądaniu Sejmu, ażeby liczbę geometrów ewidencyjnych tak powiększono, iżby w każdym powiecie sądowym był ustanowiony geometra ewidencyjny, ale obiecuje powiększenie tej liczby w najbliższej przyszłości.

Rząd odmawia: 1) żądaniu, by pożyczki rentowe mogły być spłacane w urzędach podatkowych, 2) żądaniu uwolnienia od należytości przenośnych tych kontraktów rentowych, przy których następuje przeniesienie własności i od należytości prawnych wszelkich kontraktów rentowych.

Na koniec odnośnie do dwóch rezolucyi Wys. Sejmu dotyczących sprawy zmiany ustawy hipotecznej z d. 25. lipca 1875 r. (Dz. u. p. Nr. 95) oświadczył c. k. Rząd, że

pierwsza z nich, żądająca, żeby Komisyi rentowej przyznane było prawo przeprowadzania i żądania wykonania wpisów hipotecznych, jest zdaniem Rządu zbędną. Komisyi bowiem jako jednej ze stron w kontrakcie występujących prawo to przysługuje bez zmiany ustawy w zupełnie dostatecznej mierze, — że drugiej zaś, domagającej się dla tejże Komisyi prawa wnoszenia do ksiąg gruntowych ostrzeżenia hipotecznego o rozpoczęciu postępowania celem tworzenia włości rentowej, z tym skutkiem, iż pierwszeństwo hipoteczne dla pożyczki rentowej byłoby zastrzeżonem na czas 6 miesięcy, c. k. Rząd uwzględnić nie może, taka bowiem zmiana pociągałaby za sobą — zdaniem Rządu bez dostatecznej potrzeby — dla stosunków kredytowych osób trzecich nie korzystne następstwa.

Tak wyczerpaliśmy materyał, który się w ciągu trzech lat od uchwał Wys. Sejmu upłynionych nagromadził w sprawie tworzenia włości rentowych, materyał przedstawiający powody zwłoki wejścia w życie uchwalonego przez Wys. Sejm projektu ustawy „o tworzeniu włości rentowych, wyjaśniający też powody, dla których Wydział krajowy w tej chwili odmienne, niż przed trzema laty przedstawia Wys. Sejmowi wnioski. Do uzasadnienia i omówienia tych wniosków obecnie przechodzimy.

## II.

W końcu niniejszego sprawozdania przedkłada Wydział krajowy jedynie wniosek uchwalenia dołączonego projektu ustawy o tworzeniu włości rentowych. Projekt ten, jeśli się go podda zasadniczemu rozbiorowi, nie wiele odbiega od zasadniczych postanowień projektów ustaw uchwalonych w r. 1901. Cel ustawy (§. 1. projektu) pozostaje ten sam: Utrzymanie istniejących, tworzenie nowych, średnich rozmiarów gospodarstw rolniczych w kraju. Pojęcie średnich rozmiarów gospodarstwa rolniczego a wskutek tego pojęcie przyszłej włości rentowej również to samo, co dawniej (§§. 4., 5., 6, projektu) z tą jedynie zmianą: że obecnie „wszystkie do gospodarstwa należące nieruchomości muszą być złączone w jedno ciało hipoteczne“ (§. 4. al. 2.), podczas gdy dawne projekty warunku tego nie obejmowały, pragnąc stosownie do panujących w kraju stosunków umożliwić korzystanie z kredytu rentowego także tym niewątpliwie licznym gospodarstwom, których złączenie w jeden wykaz hipoteczny będzie przedstawiać liczne trudności. Zmiana ta wprowadzoną została na kategoryczne żądanie c. k. Rządu, który mimo przedstawień ze strony Wydziału krajowego od żądania tego nie odstąpił.

Tak samo pozostają niezmienione środki, któremi cel ów osiągniętym być ma: pożyczka rentowa i jej pojęcie to samo, te same cele, na które pożyczka może być udzieloną więcej szczegółowo tylko określone (§. 2. projektu) i jaśniej sformułowane; te same wymogi od zaciągającego pożyczkę (§§.: 3., 8. i 12. projektu); te same wymagane właściwości gospodarstwa, na które pożyczka ma być udzieloną (§§.: 4., 5. i 6. projektu); ta sama wysokość pożyczki (§. 7. projektu); te same wymogi co do bezpieczeństwa hipotecznego (§§.: 9. i 10. projektu) o tyle tylko uzupełnione, że nowy projekt zezwala na pierwszeństwo przed pożyczką rentową dla zobowiązań płynących ze stosunku spółki wodnej, z pożyczki melioracyjnej i komasacyjnej, dawny zaś w świadomości, jak te zobowiązania są rzadkie w naszym kraju, o wyjątku tym nie wspominał.

Podobnie, jak w tych wyżej omówionych postanowieniach nie znajdzie zmian zasadniczych, chybaby wspomnieć, że w myśl nowego projektu niepodzielność włości rentowej nie jest warunkiem, ale następstwem pożyczki rentowej, która to zmiana tłumaczy się ściągnięciem postanowień projektów 2. ustaw w jedną, tak i w postanowieniach nowego projektu ustawy, traktujących o stosunku prawnym między właścicielem włości rentowej a Komisyą dla włości rentowych (§§. 11—25. projektu (nie podobna wskazać postanowienia, któregoby już to nie było w projektach ustaw przez Sejm uchwalonych lub któreby tak dalece nie wypływało z ducha owych postanowień, iż zdawało się właściwem nie zamieszczać go w ustawie, lecz zostawić je raczej dla regulaminów i instrukcyi władzy wykonującej ustawę, (np. postanowienia: o wczesnem uiszczaniu podatków, o ubezpieczeniu się od gradu, o wykazywaniu sposobu użycia pożyczki (§. 14.) i inne podobne obecnie w samej ustawie zamieszczone). Nowem następstwem zaciągnięcia pożyczki rentowej, które wskutek żądania zawartego w uwagach ministeryalnych z r. 1902 weszło już także do projektu referenta Wydziału krajowego, jest w §. 26. zawarte postanowienie, iż po wpisaniu niepodzielności włości rentowej w księgach gruntowych mogą być na niej ustanawiane umowne prawa zastawu jedynie za zezwoleniem

kraj. Komisyi dla włości rentowych. Gospodarcza doniosłość tego postanowienia jest tak zrozumiałą, że, sądzimy, nie wymaga bliższego uzasadnienia, stwierdzamy więc tylko, że postanowienie powyższe jest jedną z najcenniejszych zmian w projekcie ustawy dokonanych.

Następny dział postanowień projektu ustawy, obejmujący postanowienia hipoteczne, (§§.: 26—31. włącznie) różni się od postanowień dawnych projektów nie tylko tem, iż postanowienia te w owych projektach były rozprószone, tu zaś zostały zebrane w jedną całość, co jest niewątpliwie z korzyścią dla jasności układu ustawy, ale także i zasadniczo. Ta zasadnicza różnica płynie ztąd, iż Komisya rentowa nie jest w nowym projekcie władzą, nie wydaje więc orzeczeń w sprawie: uznania gospodarstwa za gospodarstwo żywotne średnich rozmiarów i niepodzielne lecz udziela jedynie pożyczki rentowej wtedy, kiedy po temu zachodzą warunki, przedkłada Sądom hipotecznym dotyczące kontrakty a na ich podstawie Sądy te, jeśli zachodzą warunki przewidziane w §. 28. al. 1. i 2., zarządzają wpis prawa zastawu w księgach gruntowych i wpis adnotacyi o niepodzieności. Postanowienie zawarte w ustępie 4 §. 28. projektu uchyla możność wdawania się Sądów, w ocenę, czy decyzya Komisyi dla włości rentowych co do udzielenia pożyczki odpowiada postanowieniom ustawy lub nie, przez to postanowienie zatem osięga się ten cel, o który chodziło w dawnych projektach w postanowieniach przyznających Komisyi prawo wydawania orzeczeń.

Dział postanowień projektu ustawy mówiących o organach powołanych do wykonywania ustawy (§§.: 32—49) zawiera najwięcej zmian. Widoczna to już ze zmiany tytułu „władze“ na „organa“. Komisya dla włości rentowych, której skład pozostał niezmieniony, jak w dawnym projekcie, jest w projekcie nowym tylko „organem krajowym“ (§§. 32 i 33 projektu). Przewodniczącemu, jej to jest Marszałkowi krajowemu, przysłuża prawo zawieszania uchwał Komisyi a o zawieszeniu rozstrzyga wprawdzie Wydział krajowy ale w porozumieniu z Namiestnictwem (§. 36 projektu). Jest to zmiana wprowadzona ze względu na to, że w Komisyi zasiadają 2 członkowie mianowani przez Namiestnika, przy decyzyi więc o uchwale, w której oni brali udział, winien mieć udział czynnik, który ich delegował. To samo uzasadnienie ma też postanowienie zawarte w 2 ustępie tegoż §. projektu. Zakres działania Komisyi (§§. 37—40 projektu) jest też w nowym projekcie znacznie rozszerzonym na koszt, że tak powiemy, zakresu działania Wydziału krajowego. Mianowicie prawo zatwierdzania kontraktów rentowych i zatwierdzania wypowiedzeń pożyczek, które dawny projekt zastrzegał dla Wydziału krajowego, odpadły z jego atrybucyi, w myśl bowiem nowego projektu należą do zakresu działania Komisyi (§. 39. projektu), która zawiadamia jedynie Wydział krajowy o potrzebie wydania listów rentowych. Ona też zarządza wydanie tych listów (§§. 37. i 39 projektu) a Wydział krajowy jedynie wystawia te walory (§. 49.). Nowemi są postanowienia §§. 47. i 48. projektu, traktujące o prawie nadzoru władz rządowych nad całą akcyą Komisyi dla włości rentowych, nadzoru wykonywanego przez komisarza rządowego (§. 48. projektu), i to nadzoru sięgającego daleko, bo aż do możności zakazania przez Namiestnika w porozumieniu z Wydziałem krajowym wykonania uchwał Komisyi.

Postanowienia te przyjął Wydział krajowy i przedkłada je Wys. Sejmowi do uchwalenia, podobnie, jak postanowienie §. 65. projektu, które również daleko sięga w atrybucye Wydziału krajowego, (stanowiąc, iż postanowienie o sposobie lokacyi zapasów gotówki funduszów emisyi listów rentowych, a więc emisyi krajowej, powzięte przez Wydział krajowy, ma podlegać zatwierdzeniu Ministerstwa skarbu i rolnictwa), c. k. Rząd bowiem czynił zależnem od przyjęcia tych postanowień: przyznanie gwarancyi państwa za oprocentowanie listów rentowych i przedłożenie ustawy do sankcyi, Wydział krajowy zaś, pragnąc dojścia do skutku akcyi tak doniosłej dla licznej warstwy ludności i ważnej dla poprawy stosunków krajowych, nie mógł dopuścić, by się cała rzecz rozbiła o „ambicyę“ czy miłość własną, że tak powiemy, jednego z dwu czynników, które jedynie w chęciach służenia jaknajwydatniej krajowi rywalizować mogą. Jakkolwiek tedy te wszystkie postanowienia o nadzorze rządowym są zbędne wobec faktu, iż nadzór nad akcyą w pierwszym rzędzie wykonuje Wydział krajowy i Wys. Sejm, jakkolwiek zastrzeżenie tego nadzoru w ustawie może nawet razić niemile i wywierać uwłaczające Reprezentacyi krajowej wrażenie, to jednak Wydział krajowy, wychodząc z powyżej zaznaczonego stanowiska, przyjął je i uprasza Wys. Sejm o uchwalenie ich bez zmiany.

Postanowienia rozdziału projektu ustawy pod tytułem „listy rentowe“ (§§. 49—67 włącznie) zawierają w szczegółach dość liczne zmiany postanowień pierwotnego projektu,

których zażądał c. k. Rząd ze względu na wymogi targu pieniężnego, które jednak nie wymagają bliższego objaśnienia.

Postanowienia końcowe obok zwykłych postanowień o chwili rozpoczęcia obowiązywania ustawy i klauzuli wykonawczej, zawierają postanowienie nowe o statucie krajowej Komisyi dla włości rentowych, który ma wydać Wydział krajowy, a który podlegać będzie zatwierdzeniu Ministerstw rolnictwa i skarbu. Wypracowanie tego statutu, regulaminów i instrukcyi i osiągnięcia co do nich porozumienia z c. k. Rządem będzie rzeczą najbliższej przyszłości.

Tak więc ukończony przegląd postanowień projektu wykazuje jasno, że w zasadach akcyi, która na jego podstawie ma się ku pożytkowi kraju rozwijać, nie różni się on od pierwotnie przez Wysoki Sejm uchwalonych projektów: wszystko, co Wydział krajowy w swem sprawozdaniu z d. 4. czerwca 1901 LW. 39.061 w uzasadnieniu ówczesnych swych wniosków o zamierzonej na ich podstawie działalności powiedział, wszystko, co w czasie rozpraw nad owemi wnioskami na ich poparcie podniesiono, można tedy przytoczyć na poparcie także obecnego projektu. Wydział krajowy nie uważa za wskazane powtarzać tu owych wywodów i argumentów, powołuje się tylko na nie a stwierdzając, że przyczyny, które dały powód do szukania lekarstwa w tej akcyi: zanik średnich gospodarstw rolniczych, rozdrabnianie tych gospodarstw przez ciągłe działy, są niestety stałym objawem stanowiącym główny rys charakterystyczny położenia naszej ludności rolniczej, że z drugiej strony „głód“ ziemi u naszych włościan nie zesłabł, jak tego dowodzi silny ruch parcelacyjny, ciągle rosnący, widzi Wydział krajowy, że podjęcie tej akcyi jeszcze dziś, mimo trzechletniej zwłoki, jest na czasie i zdoła krajowi przynieść nieocenione korzyści. Przedkładając projekt ustawy mający tę także wyższość od poprzedniego, iż ma on rękojmię, że zostanie do Najwyższej sankcyi przedłożony z dodatnim wnioskiem, Wydział krajowy poprzestaje na tem zwięzłem jego umotywowaniu.

Wydział krajowy nie przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosku ponowienia tych rezolucyi, przez Wysoki Sejm w dniu 5. i 8. lipca 1901 uchwalonych, które nie zostały przez c. k. Rząd uwzględnione, a mianowicie rezolucyi w sprawie przyznania uwolnienia od podatku rentowego, uwolnienia od należytości prawnych i należytości przenośnych dla kontraktów rentowych, jakkolwiek bowiem przyznanie tych ulg byłoby dla całej akcyi wielkiem poparciem i ułatwieniem, to jednak, opierając się na przebiegu rokowań w tej sprawie, musi Wydział krajowy przewidywać, że rezolucye te nie zostałyby przez c. k. Rząd uwzględnione.

---

Na powyższem sprawozdaniu oparty, ma Wydział krajowy zaszczyt przedstawić następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie tworzenia włości rentowych do wiadomości.
2. Sejm uchwala załączony w projekt ustawy.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:
***St. Badeni*** w. r.

Sprawozdawca:
***Dr. Tadeusz Pilat*** w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 83.055/904.

## Projekt referenta.

# Ustawa

z dnia . . . . . . . o włościach rentowych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

## I. Cel ustawy.

§. 1.

Celem zachowania i utrzymania istniejących, żywotnych gospodarstw rolniczych średnich rozmiarów i przyjścia z pomocą tworzeniu takich gospodarstw w warunkach gospodarczych zdrowych, zapewniających im dalsze istnienie i rozwój, udzielać będzie kraj właścicielom takich gospodarstw istniejących lub nabywcom takich gospodarstw nowopowstających w myśl postanowień niniejszej ustawy pożyczek oprocentowanych i spłacanych rentą umarzającą, zabezpieczoną prawem zastawu na takich gospodarstwach.

## II. Pojęcie włości rentowej.

§. 2.

Włością rentową w rozumieniu niniejszej ustawy jest gospodarstwo rolnicze średnich rozmiarów, obciążone pożyczką rentową przez kraj w myśl niniejszej ustawy udzieloną, a jako takie, w myśl postanowień niniejszej ustawy, niepodzielne i dalszemi umownemi prawami zastawu w czasie swego trwania nieobciążalne.

## III. Cechy włości rentowej.

### A. Pojęcie gospodarstwa rolniczego średnich rozmiarów.

§. 3.

Gospodarstwem rolniczem średnich rozmiarów w rozumieniu niniejszej ustawy jest posiadłość rolnicza, obejmująca:

1. potrzebne zabudowania mieszkalne i gospodarcze, lub taka posiadłość, na której zabudowania takie mają być wzniesione,

2. grunta o powierzchni od 3 ha do 60 ha, i wykazująca z nich czystego dochodu katastralnego nie mniej niż 50, a nie więcej, niż 1000 koron,

z wszelkiemi jej przynależnościami, uważana za całość gospodarczą.

Już istniejące gospodarstwo, mające powyższe cechy, może się składać z parcel nie graniczących z sobą bezpośrednio.

Gospodarstwo średnich rozmiarów nowotworzone, czy to przez dokupno gruntów do już istniejącego gospodarstwa małego, czy przez zakupno gruntów dla utworzenia takiego gospodarstwa, jeśli nie tworzy jednej powierzchni, winno obejmować o ile możności poszczególne części składowe w wielkości i kształtach odpowiadających racyonalnej gospodarce i odpowiednio dla prowadzenia gospodarstwa położone.

Obojętną jest rzeczą, czy gospodarstwo takie objęte jest jednym, czy kilku wykazami hipotecznymi.

### B. Niepodzielność włości rentowej.

§. 4.

Włość rentowa jest, jak długo trwa ciążące na niej zobowiązanie rentowe, bez zezwolenia krajowej Komisyi rentowej niepodzielną i wszelkie akta prawne, przeciwko temu zdziałane, są prawnie nie ważne.

Podział włości rentowej na części w stosunku do całości idealnie oznaczone, np. na połowę, cztery części i t. d. bez naruszenia całości materyalnej jest dopuszczalny.

§. 5.

Niepodzielność włości rentowej winna być uwidocznioną w księgach gruntowych z wyraźnem powołaniem się na niniejszą ustawę.

Uwidocznienia tego dokonują c. k. Sądy prowadzące księgi gruntowe na podstawie orzeczenia krajowej Komisyi rentowej, wydanego po zbadaniu, czy gospodarstwo, na które pożyczka ma być udzieloną, ma cechy wymagane w niniejszej ustawie, a ujętego w formę dokumentu publicznego (§. 37. 1.), tudzież na podstawie dołączonego doń kontraktu rentowego (§. 21).

C. k. Sądy prowadzące księgi gruntowe winny uwidocznienia takie jak najrychlej załatwiać, uskuteczniając w wykazie hipotecznym, obejmującym nowopowstające gospodarstwo, względnie w wykazach hipotecznych, obejmujących grunta stanowiące już istniejące gospodarstwa, na czele tych wykazów nadpis: „Niepodzielna włość rentowa w myśl ustawy z d. . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . i kontraktu rentowego z d. . . . .“ względnie: „Część składowa włości rentowej w myśl ustawy z d. . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . i kontraktu rentowego z dnia . . . . .“. W wykazie hipotecznym, który obejmuje główne zabudowania, a zwłaszcza dom mieszkalny włości rentowej objętej kilku wykazami hipotecznemi, lub który obejmuje parcelę, na której dom ma stanąć, jako na karcie głównej należy powołać jako karty uboczne wykazy hipoteczne, które obejmują inne części składowe tej włości rentowej.

Z chwilą dokonania wpisu o niepodzielności w księgach gruntowych jest włość rentowa niepodzielną w rozumieniu §. 4. niniejszej ustawy.

§. 6.

Każdy c. k. Sąd prowadzący księgi gruntowe, winien utrzymywać rejestr włości rentowych, obejmujący także odsyłacze wskazujące wykazy hipoteczne, które obejmują części składowe włości rentowych, to jest odnoszące się do włości rentowych karty główne i uboczne.

### C. Nieobciążalność włości rentowej umownemi prawami zastawu i przepisy o ustanawianiu praw zastawu na włościach rentowych.

§. 7.

Po wpisaniu niepodzielności włości rentowej w księgach gruntowych mogą na włości rentowej powstawać umowne prawa zastawu, (o ile nie chodzi o obciążenia, które w myśl §. 11. niniejszej ustawy mogą poprzedzać w księdze gruntowej pożyczkę rentową), jedynie za zezwoleniem krajowej Komisyi rentowej a wszelkie akta prawne przeciw temu postanowieniu zdziałane są nieważne. Od chwili uwidocznienia wpisu niepodzielności włości rentowej w księgach gruntowych może na włości rentowej być prawnie skutecznie ustanowionem jakiekolwiek w ogólności prawo zastawu jedynie jako na całości a to nawet w tym wypadku, gdy jej części składowe nie tworzą jednego ciała hipotecznego. Gdy włość rentowa jest współwłasnością kilku osób, może być na niej prawnie ustanowionem prawo zastawu albo tylko jako na całości, albo tylko na jej częściach (idealnych) nie wydzielonych, należących do współwłaścicieli, ale nie na poszczególnych częściach składowych włości lub cząstkach części nie wydzielonych (idealnych), należących do współwłaścicieli włości.

§. 8.

Jeżeli nieruchomości, stanowiące części składowe włości rentowej, w chwili wpisania niepodzielności włości w księgach gruntowych, są różnie obciążone, to obciążenia te pozostają i nadal niezmienione.

Przedmiotem postępowania egzekucyjnego i egzekucyjnej sprzedaży może być jednak tylko włość rentowa jako całość a nadwyżki przychodu z przymusowego zarządu uzyskane i cena licytacyjna winny być rozdzielone w stosunku do wartości szacunkowych poszczególnych nieruchomości, stanowiących włość rentową, lub w stosunku do wartości szacunkowych grup utworzonych z jednako obciążonych nieruchomości.

## IV. Pożyczka rentowa.

§. 9.

Pożyczka udzielona przez kraj w celu utworzenia włości rentowej, w rozumieniu niniejszej ustawy, w listach rentowych Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem właścicielowi gospodarstwa lub gruntów, nadających się do utworzenia włości rentowej, spłacalna i oprocentowana roczną rentą, która wynosić będzie 4·5% względnie 5% rocznie od kwoty udzielonej w listach rentowych, jest pożyczką rentową w rozumieniu niniejszej ustawy.

### A. Przeznaczenie pożyczki rentowej.

§. 10.

Pożyczka rentowa może być przyznaną:

1. Właścicielowi gospodarstwa już istniejącego, mającego cechy określone w niniejszej ustawie (§. 3.):

a) na spłatę ciążących na gospodarstwie długów;

b) na budowę domu mieszkalnego i potrzebnych zabudowań gospodarskich;

c) na użyteczne i konieczne wkłady w gospodarstwo;

d) na spłatę współdziedziców.

2. Właścicielowi gospodarstwa tworzonego z gruntów dokupionych lub nabytych w celu utworzenia włości rentowej:

a) na spłatę części ceny kupna gospodarstwa;

b) na budowę domu i potrzebnych zabudowań gospodarskich tudzież na pierwsze urządzenie gospodarstwa a ewentualnie także na zakupno potrzebnych inwentarzy gospodarczych.

## B. Warunki udzielenia pożyozki.

### *1. Oczyszczenie hipoteki włości rentowych z wierzytelności hipotecznych.*

§. 11.

Pożyczki rentowej można tylko wtedy udzielić, jeśli prawo zastawu dla niej w księdze gruntowej następować może bezpośrednio po podatkach i daninach państwowych, jakoteż po tych ciężarach, które ciężą na gruntach, stanowić mających włość rentową, jako zobowiązania wynikłe ze spółki wodnej w myśl §. 23. ustawy państwowej z d. 30. maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 93), lub w myśl §. 1. ustawy państwowej z 6. lipca 1896 r. (Dz. u. p. Nr. 144), lub z pożyczki zaciągniętej w myśl postanowień §. 44. ustawy państwowej z 7. czerwca 1883 r. (Dz. u. p. Nr. 92).

Pierwszeństwo służące służebnościom gruntowym, któreby ciężyły na gruntach mających stanowić włość rentową, o tyle nie przeszkadza udzieleniu pożyczki rentowej, o ile te służebności nie zagrażają istnieniu włości rentowej i jej rozwojowi gospodarczemu i nie czynią ujmy bezpieczeństwu tej pożyczki (§. 17.).

Wszelkie inne wierzytelności hipoteczne ciężące na gospodarstwie mającem stanowić włość rentową winny być usunięte przed wypłaceniem pożyczki rentowej.

### *2. Osobiste cechy zaciągającego pożyczkę.*

§. 12.

Pożyczka rentowa może być przyznaną własnowolnemu, zawodowemu rolnikowi, który bądź już jest właścicielem gospodarstwa, mającego cechy w §. 3. niniejszej ustawy określone, bądź zamierza gospodarstwo takie nabyć, pożyczkę zaciągnąć chce na cele określone w §. 10. niniejszej ustawy, a zasobami, jakie ma i dotychczasowem postępowaniem daje rękojmię, że pomocy kraju w formie pożyczki rentowej nie zmarnuje. Pożyczka może być przyznaną także małżonkom, jako współwłaścicielom lub współnabywcom gospodarstwa, jeśli małżonek odpowiada wyżej określonym wymogom.

## C. Obowiązki dłużnika i termina spłaty pożyczki.

§. 13.

Właściciel włości rentowej jest obowiązany użyć pożyczki na cele, na które jej udzielono, i jak długo trwa jego zobowiązanie z pożyczki rentowej płynące, winien w szczególności:

1. Utrzymywać grunta w odpowiedniej kulturze gospodarczej;
2. Utrzymywać istniejące lub przy pomocy pożyczki rentowej wybudowane budynki gospodarskie i mieszkalne w należytym stanie;
3. Inwentarz gospodarczy żywy i martwy utrzymywać w dobrym stanie a w razie potrzeby go uzupełnić;
4. Ubezpieczać te budynki, tudzież inwentarz żywy i martwy a także zwiezione ziemiopłody, od ognia w jednej z krajowych instytucyj asekuracyjnych, które wskaże krajowa Komisya rentowa.

O wypełnieniu tych szczegółowo określonych obowiązków winien właściciel włości rentowej zawiadomić krajową Komisyę rentową w sposób przez nią przepisany.

Komisya rentowa może uiścić opłaty asekuracyjne w zastępstwie właściciela włości rentowej, jeśli on tego obowiązku nie dopełni, zastrzegając sobie zwrot kwoty zapłaconej.

Właściciel włości rentowej jest obowiązany wykazać się corocznie przed Komisyą rentową, iż się na czas ubezpieczył i podatki należne we właściwym czasie uiścił.

§. 14.

Jeżeli po utworzeniu włości rentowej stanie się ona przedmiotem współwłasności kilku osób a nie dwojga małżonków, winni współwłaściciele w przeciągu najwyżej 6 miesięcy od wpisania w księgach gruntowych współwłasności prawnie ustanowić uprawnionego do zarządu włością rentową i zastępowania współwłaścicieli we wszystkich sprawach dotyczących włości rentowej pełnomocnika, odpowiadającego wymogom §. 12. niniejszej ustawy, i o tem krajową Komisyę rentową zawiadomić.

§. 15.

Właściciel włości rentowej płacić będzie z reguły od czasu wypłacenia mu pożyczki rentowej rentę potrzebną dla jej umorzenia i oprocentowania do kasy krajowej lub kasy, jaką wskaże krajowa Komisya rentowa, w ratach półrocznych z dołu płatnych.

Renta wynosić będzie stosownie do tego, jakie listy rentowe wydano dla udzielenia pożyczki:

1) 4·50% sumy przedstawiającej wartość nominalną listów rentowych, jeśli wydano 4-procentowe listy rentowe;

2) 5·00% sumy przedstawiającej wartość nominalną listów rentowych, jeśli wydano listy rentowe 4½ procentowe.

W pierwszym wypadku płacić będzie właściciel włości rentowej (obowiązany do renty) rentę powyższą przez lat 56, w drugim przez lat 52.

## D. Wolny rok.

§. 16.

Jeżeli pożyczka rentowa udzielona ma być dla umożliwienia utworzenia nowego gospodarstwa rolniczego jako włości rentowej przez zakupno gruntów lub ich dokupno (§. 3. al. 3.) może opłata renty być na prośbę zaciągającego pożyczkę odroczoną przez pierwszy rok po zaciągnięciu pożyczki rentowej.

W takim razie podwyższa się kwotę przyznanej pożyczki rentowej o jednoroczne odsetki sumy nominalnej wartości listów rentowych wydanych dla wypłacenia pożyczki a obliczoną od tak podwyższonej sumy pożyczkowej rentę płacić będzie zaciągający pożyczkę przez lat 56, względnie przez lat 52, stosownie do postanowień §. 15. niniejszej ustawy, poczynając ją płacić w rok od wpisania kontraktu rentowego do ksiąg gruntowych.

Przyznanie tej ulgi przez Komisyę rentową winno nastąpić przed wygotowaniem kontraktu rentowego i ulga ta winna być tym aktem objętą.

## E. Granice bezpieczeństwa pożyczki rentowej i oszacowanie.

§. 17.

Krajowa Komisya rentowa przyznaje pożyczki rentowe na skutek podań wniesionych przez właścicieli gospodarstw rolni-

czych lub przez nabywców takich gospodarstw nowotworzonych (§. 3.).

Komisya winna odrzucić podanie o pożyczkę rentową:

1) o ileby zbadanie bliższe gospodarstwa wykazało, że ono nie ma cech gospodarstwa średnich rozmiarów;

2) o ile prawo zastawu dla pożyczki rentowej nie mogłoby być zahipotekowane przed hipotecznemi wierzytelnościami obciążającemi gospodarstwo a nie wymienionemi w §. 11. niniejszej ustawy;

3) o ile dla pożyczki rentowej nie ma odpowiedniej pewności czyli bezpieczeństwa.

Pewność może krajowa Komisya rentowa uważać za istniejącą, gdy pożyczka rentowa mieści się w trzydziestokrotnym iloczynie czystego dochodu katastralnego, oznaczonego przy ostatniej rewizyi katastru podatku gruntowego, z dodatkiem najwyższej połowy kwoty, na jaką budynki są ubezpieczone, albo gdy taż pożyczka mieści się w trzech czwartych częściach wartości całego gospodarstwa oznaczonej przez osobne oszacowanie.

W razie, jeżeli na gospodarstwie ciążą wierzytelności hipoteczne lub służebności, które w myśl postanowienia §. 11. niniejszej ustawy mogą poprzedzać pożyczkę rentową, winna Komisya rentowa potrącić wartość tych wierzytelności lub służebności od sumy przedstawiającej trzydziestokrotny iloczyn dochodu katastralnego, względnie od sumy przedstawiającej trzy czwarte wartości gospodarstwa wykazanej jego oszacowaniem i uzyskana po potrąceniu suma stanowić będzie granicę bezpieczeństwa pożyczki.

§. 18.

Oszacowanie przeprowadza Komisya przyznająca pożyczkę a może w niem uwzględnić podwyżkę faktycznej wartości, spodzieną, o ile chodzi o nowo tworzone gospodarstwa, ze wzniesienia potrzebnych budynków mieszkalnych i gospodarczych, tudzież, o ile chodzi o gospodarstwa powstające z nabycia gruntów, które dotąd stanowiły część większych majątków, z faktu zamienienia ich na gospodarstwo rolnicze mniejsze. Komisya winna jednakże przyznanie wyższej pożyczki, odpowiadającej spodziewanej podwyżce wartości, odroczyć już to do chwili ukończenia budynków i ich ubezpieczenia, już to do chwili osiągnięcia pierwszych rezultatów gospodarczych, przyjmując wynik oszacowania rzeczywistej wartości za podstawę oznaczenia granicy bezpieczeństwa pożyczki (§. 17.).

§. 19.

Krajowa Komisya rentowa winna przy oznaczeniu wysokości pożyczki rentowej mieć na uwadze oprócz wyniku obliczenia granicy bezpieczeństwa pożyczki, przepisanego w §. 17. i 18. niniejszej ustawy, także tę okoliczność, czy odpowiadająca pożyczce rentowej renta umarzająca znajdzie dostateczne pokrycie w przychodzie gospodarstwa, jeżeli się uwzględni, że z tego przychodu winny być pokryte: podatki, ciężary na gospodarstwie ciążące a pożyczkę rentową poprzedzające, koszta utrzymania gospodarstwa tudzież koszta utrzymania właściciela gospodarstwa i jego rodziny.

§. 20.

Krajowa Komisya rentowa przeprowadza oszacowanie gospodarstw, których właściciele lub nabywcy zgłosili się o pożyczki rentowe, bądź bezpośrednio przez swe organa, bądź przez

powołanych przez się do przeprowadzenia oszacowania od wypadku do wypadku zaprzysiężonych rzeczoznawców, znających stosunki miejscowe, bądź wreszcie na podstawie dostarczoych jej materyałów, dowodzących wartości szacunkowej gospodarstwa.

Bliższe i szczegółowe postanowienia normujące sposób postępowania przy szacowaniu gospodarstw, na które mają być udzielone pożyczki rentowe, obejmować będzie regulamin przez krajową Komisyę uchwalony a przez Wydział krajowy zatwierdzony.

## V. Kontrakt rentowy i wypłata pożyczki.

§. 21.

Jeśli pożyczka rentowa przyznana zostanie, wygotowuje krajowa Komisya rentowa kontrakt o utworzeniu włości rentowej — w wypadkach, gdzie włością rentową staje się gospodarstwo istniejące — między zaciągającym pożyczkę a Komisyą jako zastępującą kraj Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, — w wydadkach zaś, gdzie chodzi o utworzenie nowego gospodarstwa, — między nabywcą gospodarstwa, tym, który pozbywa grunta mające tworzyć to gospodarstwo, a Komisyą rentową, jako zastępcą kraju udzielającego pożyczkę,

Kontrakt o utworzeniu włości rentowej zawarty w wypadkach, w których chodzi o utworzenie nowego gospodarstwa, winien zawierać postanowienia o sposobie pokrycia z ceny kupna tej sumy, która w pożyczce rentowej nie znajduje pokrycia.

W kontrakcie rentowym winna Komisya zastrzedz sobie możność wykonywania kontroli nad tem, czy właściciel włości rentowej użył wypłaconej pożyczki, zgodnie z jej przeznaczeniem, tudzież zamieścić postanowienia, któreby zapewniły prawidłowy jej nadzór nad gospodarką.

Kontrakt rentowy winien obejmywać dokładny plan umorzenia pożyczki.

Kontrakt ten winien być sporządzony w formie czyniącej go zdatnym do wpisu w księgi gruntowe.

Skoro kontrakt uzyska zatwierdzenie Wydziału krajowego, wnosi Komisya kontrakt rentowy wraz z swem orzeczeniem o uznaniu gospodarstwa, mającego stanowić własność rentową za niepodzielną całość do c. k. Sądu prowadzącego księgi gruntowe, celem wpisania kontraktu do ksiąg gruntowych, uwidocznienia w księgach hipotecznych niepodzielności włości rentowej i wpisania, jeśli chodzi o nowo utworzone gospodarstwo, prawa własności dla nabywcy włości.

Po tych wpisach następuje wypłata przez kasę krajową pożyczki rentowej w listach rentowych imiennej wartości równej kwocie pożyczki lub w gotówce, odpowiadającej wartości rentowej listów rentowych do rąk właściciela włości rentowej lub tej osoby, którą do podjęcia uprawnił.

## VI. Środki przymusowe przeciw dłużnikowi rentowemu.

§. 22.

Jeżeli właściciel włości rentowej nie uiścił renty w terminie ustanowionym w kontrakcie rentowym i mimo wezwania Komisyi obowiązku tego niedopełnił przed zapadłością następnej półrocznej renty, a nie zachodzą żadne szczególne powody, któreby przemawiały za przyznaniem zwłoki, winna Komisya rentowa wdrożyć i przeprowadzić kroki egzekucyjne dla ściągnięcia renty zapadłej.

## VII. Możność wypowiedzenia przez dłużnika pożyczki rentowej i wcześniejszej spłaty reszty tej pożyczki lub jej pewnej części.

§. 23.

Właściciel włości rentowej może po upływie dziesięciu lat od daty wpisania kontraktu rentowego w księgach gruntowych wypowiedzieć pożyczkę rentową celem spłaty całej reszty pożyczki. Krajowa Komisya rentowa ma to wypowiedzenie przyjąć i zarządzić spłatę nienmorzonej jeszcze części pożyczki, która uiszczoną być winna w 6 miesięcy od dnia wypowiedzenia pożyczki bądź w listach rentowych, w jakich pożyczka była udzieloną, o nominalnej wartości równej sumie pozostałej do spłacenia pożyczki, bądź w gotówce odpowiadającej kwocie wypowiedzianej.

Celem częściowej spłaty pożyczki rentowej wolno właścicielowi włości rentowej wypowiedzieć część pożyczki tak przed upływem 10 lat od daty wpisania kontraktu rentowego w księgi gruntowe, jak i później, i przez taką spłatę ponad plan umorzenia zmniejszyć liczbę rat, a zatem i skrócić okres umorzenia. Jednakże w ciągu pierwszych 10 lat po wpisaniu kontraktu rentowego w księgi gruntowe wypowiedzenia te razem wzięte nie mogą przenosić jednej czwartej części zaciągniętej pożyczki.

Jeżeli spłata nad plan wynosi przynajmniej $^1/_4$ część zaciągniętej pożyczki, natenczas może właściciel włości rentowej zażądać rozłożenia reszty długu na nowy plan umorzenia. W takim razie zmniejszone raty umarzające będą tak oznaczone, aby spłata nastąpiła w okresie przyjętym w kontrakcie rentowym (§. 21.).

Wypowiedziane przez dłużnika częściowe spłaty pożyczki rentowej, winny być uiszczone w 6 miesięcy po wypowiedzeniu bądź w listach rentowych, w jakich pożyczka była udzielona, bądź w gotówce odpowiadającej kwocie wypowiedzianej.

## VIII. Przymusowy zwrot pożyczki przed terminem umorzenia.

§. 24.

Krajowa Komisya rentowa nie ma w regule prawa wypowiedzenia pożyczki rentowej przed terminem umorzenia. Komisya może jednak zażądać zwrotu pożyczki, względnie jej nie umorzonej reszty, jeśli właściciel włości rentowej;

1. gospodarstwo tak zaniedbuje, że opłata renty jest narażona na niebezpieczeństwo,

2. niewłaściwym sposobem gospodarowania nadweręża substancyę gospodarczą włości rentowej tak, że opłata renty jest narażona na niebezpieczeństwo,

a w obu razach upomnień Komisyi do zmiany postępowania nie uwzględnia,

3. nie czyni zadość obowiązkom przyjętym utrzymywania budynków i ubezpieczania ich, tudzież ziemiopłodów i inwentarzy od ognia;

4. zaciąga lekkomyślnie uciążliwe długi, które go o utratę mienia przyprawić mogą;

5. dopuszcza do wdrożenia egzekucyi (§. 22.) a zwłoki nie uzyskał;

6. popadł w konkurs.

§. 25.

Komisya rentowa może zażądać zwotu pożyczki względnie nie umorzonej jej reszty, jeżeli włość rentowa przeszła w ręce osoby nieodpowiadającej wymogom §. 12. niniejszej ustawy, a nie został dla niej ustanowiony opiekun lub kurator wymogom tym odpowiadający, lub stała się współwłasnością kilku osób, a nie małżonków, które krajowej Komisyi rentowej mimo wezwania z jej strony i wyznaczenia terminu prekluzyjnego nie doniosły, komu poruczyły zarząd włości rentowej lub też zarząd ten poruczyły osobie nie odpowiadającej wymogom §. 12. niniejszej ustawy.

§. 26.

Spłata pożyczki lub jej reszty winna nastąpić w 6 miesięcy od dnia, w którym Komisya jej zażądała.

## IX. Wydzielenie części z włości rentowej.

§. 27.

Wydzielenie części z włości rentowej może nastąpić, pominąwszy wypadki, wywłaszczenia, lub wypadki komasacyi w myśl ustawy z d. 9. grudnia 1899 (Nr. 18. Dz. u. kr.) jedynie za zezwoleniem krajowej Komisyi rentowej.

Komisya może zezwolić na wydzielenie części z włości rentowej: 1. jeśli wydzielenie nie spowoduje utraty cechy gospodarstwa średnich rozmiarów określonej w §. 3. niniejszej ustawy, 2. jeśli przez wydzielenie bezpieczeństwo pożyczki rentowej (§. 17.) nie będzie zachwiane, 3. jeśli włość rentowa nie straci przez to znaczenia żywotnej jednostki gospodarczej.

Wyjątkowo może Komisya rentowa zezwolić na wydzielenie części z włości rentowej, nawet chociażby wydzielenie to spowodowało zmniejszenie rozmiarów włości rentowej poniżej granic oznaczonych w §. 3. niniejszej ustawy, a to w wypadkach, w których wydzielenie uznanem będzie za potrzebne i pożyteczne w celu rozszerzenia, przełożenia drogi lub budowy nowej drogi publicznej, w celu przeprowadzenia regulacyi wód, osuszenia bagna lub w innych celach dobra publicznego, a znaczenie gospodarcze włości na tem nie ucierpi. Jeśli wydzielenie takie powoduje taką zmianę w wartości włości rentowej, że pożyczka w całej lub resztującej kwocie nie znajdywałaby oppowiedniego zabezpieczenia, winna być równocześnie z wydzieleniem spłaconą odpowiednia część lub reszta pożyczki rentowej.

§. 28.

Jeżeli wydzielenie części z włości rentowej nastąpiło wskutek wywłaszczenia (§. 27. al. 1.) i spowodowało zmniejszenie rozmiarów włości poniżej granic oznaczonych w §. 3. niniejszej ustawy a nie naruszyło wartości włości rentowej w stosunku do ciężącej na niej pożyczki, ma krajowa Komisya rentowa orzec, czy i pod jakimi warunkami zmniejszona włość rentowa może mimo to zachować charakter włości rentowej aż do spłacenia pożyczki rentowej w ustanowionym w kontrakcie terminie, czyli też spłata ta ma nastąpić wcześniej.

§. 29.

Wydzielone za zezwoleniem Komisyi rentowej z włości rentowej części winny być odpisane z wykazu hipotecznego obejmującego włość rentową i jej części.

## X. Wymiana części składowych włości rentowych.

§. 30.

Krajowa Komisya rentowa winna zezwolić na wymianę części składowych włości rentowej na inne grunta mające niemniejszą wartość, jeśli wykazanem będzie, przez orzeczenie przewidziane w §. 10. ustawy państwowej z d. 6. lutego 1869 (Dz. u. p. Nr. 18) i w ustawie krajowej z d. 5. kwietnia 1870 (Dz. u. kr. Nr. 36), że ta wymiana ma na celu lepszą arondacyę włości rentowej.

W wypadku komasacyi przeprowadzonej podług ustawy krajowej z d. 9. grudnia 1899 r. (Dz. u. kr. Nr. 18) wstępują grunta przydzielone do włości rentowej w myśl prawomocnie zatwierdzonego planu komasacyjnego w miejsce poprzednich części składowych wciągniętych w komasacyę.

Krajowa Komisya rentowa podaje do wiadomości c. k. Sądów prowadzących księgi gruntowe, zmiany w składzie włości rentowych wraz z odpowiednimi dokumentami, celem przeprowadzenia odpowiednich zmian w wykazie hipotecznym, obejmującym włość rentową, względnie wykazach obejmujących jej części składowe, i uwidocznienia charakteru przynależności do włości rentowej, względnie wykreślenia tego charakteru.

## XI. Łączenie włości rentowych i ich powiększanie.

§. 31.

Łączenie dwu lub więcej włości rentowych w jedną jest niedozwolonem.

Właściciel włości rentowej może ją powiększyć przez wcielenie za zezwoleniem krajowej Komisyi rentowej gruntów dokupionych, w inny sposób nabytych lub odziedziczonych.

Komisya może takiego zezwolenia na powiększenie włości rentowej udzielić, jeśli:

1. Grunta, które mają być wcielone, są w chwili wcielenia wolne od wierzytelności hipotecznych.

2. Włość rentowa nie traci przez to cech rolniczego gospodarstwa średnich rozmiarów.

3. Powiększenie takie odpowiada gospodarczym i społecznym wymogom.

§. 32.

O wcieleniu do włości rentowej gruntów powiększających włość rentową, donosi krajowa Komisya dla spraw rentowych c. k. Sądowi prowadzącemu księgi gruntowe celem dopisania na podstawie odpowiednich aktów prawnych, do doniesienia dołączonych, tych gruntów do wykazu hipotecznego, obejmującego włość rentową, względnie do jednego z wykazów hipotecznych, obejmujących część składową włości rentowej.

## XII. Zniesienie włości rentowej.

§. 33.

Włość rentowa traci charakter włości rentowej, skoro charakter włości rentowej i prawo zastawu dla pożyczki rentowej zostaną w księgach gruntowych wykreślone wskutek spłacenia pożyczki rentowej bądź to w terminie ustanowionym w kontrakcie rentowym, bądź wcześniej wskutek wypowiedzenia pożyczki rentowej przez właściciela włości rentowej lub zażądania spłaty ze strony krajowej Komisyi rentowej albo wskutek podziału włości rentowej i spłacenia pożyczki. Z tą chwilą gaśnie też niepodzielność włości rentowej i jej nieobciążalność.

Wykreślenie charakteru włości rentowej następuje w księgach gruntowych jedynie na podstawie zezwolenia krajowej Komisyi rentowej.

## XIII. Władze.

§. 34.

Władzami powołanemi do tworzenia włości rentowych, wykonywania nad ich właścicielami nadzoru celem należytego użycia pożyczek rentowych, czuwania nad ich rozwojem gospodarczym tudzież do przeprowadzania finansowej akcyi w celu dostarczenia środków na tworzenie włości rentowych, są:

1. Krajowa Komisya rentowa,

2. Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i c. k. Namiestnictwo we Lwowie.

§. 35.

### *1. Krajowa Komisya rentowa.*

a) S k ł a d.

Krajowa Komisya rentowa składa się z Marszałka krajowego jako przewodniczącego i z mianowanego przez c. k. Namiestnika zastępcy przewodniczącego, tudzież

2 członków wybranych przez Sejm krajowy,

2 członków delegowanych przez Wydział krajowy,

3 członków mianowanych przez c. k. Namiestnika, z których 2 ma być urzędnikami z charakterem sędziowskim, mianowanych w porozumieniu z Prezydentami c. k. Sądów wyższych w Krakowie i we Lwowie.

Członkowie Komisyi będą mieć zastępców w ten sam sposób powołanych. Zastępców powołuje do urzędowania przewodniczący Komisyi lub jego zastępca w razie, jeśli członek Komisyi przez dłuższy czas nie może w jej pracach brać udziału.

Czas trwania funkcyi przewodniczącego, członków kraj. Komisyi rentowej i ich zastępców wybranych przez Sejm i delegowanych przez Wydział krajowy ustanawia się na lat 6, to jest na czas trwania kadencyi sejmowej. Pierwsza kadencya trwać będzie od wejścia w życie niniejszej ustawy do końca rozpoczętej kadencyi sejmowej.

Czas funkcyi członków Komisyi rentowej i ich zastępców mianowanych przez c. k. Namiestnika trwać będzie do odwołania.

Krajowa Komisya rentowa urzęduje kolegialnie i rozstrzyga absolutną większością głosów.

Komisya jest zdolną do powzięcia uchwał, jeśli prócz przewodniczącego i jego zastępcy przynajmniej 3 członków jest obecnych.

Przewodniczący ma prawo wstrzymać wykonanie uchwały Komisyi, a w takim razie rozstrzyga Wydział krajowy sprawę przez swą uchwałę bez dalszego odwołania.

Zastępca przewodniczącego ma prawo wstrzymania uchwał Komisyi we wszyskich wypadkach, w których chodzi o pewność i bezpieczeństwo pożyczki i listów rentowych. W wypadkach takiego wstrzymania uchwały rozstrzyga Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Zastępca przewodniczącego jest uprawnionym do wykonywania wobec emisyi listów rentowych (§§. 42—50) obowiązków, która ustawa z dnia 24. kwietnia 1874 r. Dz. u. p. Nr. 48. wkłada na komisarza rządowego w zakładach wydających listy zastawne.

§. 36.

Wydział krajowy uchwala w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem regulamin obrad i urzędowania krajowej Komisyi rentowej na podstawie jej wniosków.

Wydział krajowy oznacza wysokość kosztów podróży i dyet członków krajowej Komisyi rentowej i w porozumieniu z nią postanawia o liczbie funkcyonaryuszów biura krajowej Komisyi rentowej i o wysokości ich płac.

Koszta wynikające z urzędowania krajowej Komisyi rentowej i koszta utrzymania jej biura ponosi fundusz krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 37.

*b)* Zakres działania krajowej Komisyi rentowej.

Krajowa Komisya rentowa jako władza powołana do tworzenia włości rentowych w rozumieniu niniejszej ustawy:

1. Bada i orzeka, czy gospodarstwa, których właściciele lub nabywcy chcą zaciągnąć pożyczki rentowe, mają przepisane w niniejszej ustawie cechy gospodarcze gospodarstw rolniczych średnich rozmiarów i czy mogą być uznane za żywotne gospodarstwa niepodzielne w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Spełnia wszystkie inne czynności nałożone jej niniejszą ustawą, przeprowadza potrzebne badania, wydaje zarządzenia i przedkłada Wydziałowi krajowemu wnioski, w sprawach dla tej władzy zastrzeżonych.

§. 38.

Krajowa Komisya rentowa może we wszystkich wypadkach, w których to uzna za stosowne, zażądać od zgłaszających się o pożyczkę rentową złożenia odpowiedniej kwoty na pokrycie kosztów badania sprawy na wypadek, gdyby pożyczka rentowa nie mogła być przyznaną.

§. 39.

Krajowa Komisya rentowa winna czuwać nad gospodarką właścicieli włości rentowych, zasięgać w tej mierze wiadomości od nich i zarządzać lustracye włości rentowych.

Spełniając ten obowiązek, ma Komisya rentowa prawo przedstawiać Wydziałowi krajowemu wnioki co do udzielania właścicielom włości rentowych odpowiednich zasiłków z funduszów przeznaczanych przez Sejm krajowy na cele podniesienia kultury rolniczej i melioracye.

§. 40.

*2. Wydział krajowy.*

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, jako władza wydająca krajowe listy

rentowe, w których wypłacane będą pożyczki rentowe, umarzane opłatą renty:

1. zatwierdza lub odrzuca wygotowane przez krajową Komisyę rentową kontrakty rentowe;

2. pozwala na chwilową zwłokę w spłacie pożyczki rentowej;

3. zatwierdza lub odrzuca wypowiedzenie pożyczek z powodów wymienionych w §§. 24. i 25.;

4. oznacza stopę procentową listów rentowych w granicach tej ustawy (§. 15. i 42.);

5. określa formę krajowych listów rentowych i ich typy za zatwierdzeniem ich przez c. k. Rząd (§. 42.);

6. przeprowadza w terminach, które ustanowi swą uchwałą i stosownie ogłosi, losowanie listów rentowych.

§. 41.

Rok rocznie przedkłada Wydział krajowy Sejmowi krajowemu sprawozdanie o działalności krajowej Komisyi rentowej i uzasadnione wnioski co do potrzebnych dla dalszej jej działalności kredytów.

## XIV. Emisya listów rentowych.

§. 42.

Wydział krajowy wydawać będzie opiewające na okaziciela, półrocznie z dołu oprocentowane po 4 od sta lub $4^1/_2$ od sta papiery kredytowe, które noszą nazwę: List rentowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem.

Posiadacz tych listów rentowych jest uprawnionym jedynie do podjęcia kuponów w dniu ich zapadłości, nie ma zaś prawa żądać zwrotu sumy kapitału, na którą listy opiewają, ani prawa wypowiedzenia go.

Wydział krajowy ma prawo zarządzać losowanie listów rentowych w miarę umarzania pożyczek w listach tych wydawanych.

Emisya listów rentowych nie może przenosić kwoty 5,000.000 koron, a podwyższenie tej sumy może nastąpić jedynie w drodze zmiany niniejszej ustawy.

Plan umorzenia listów rentowych, wysokość kwot, na które listy opiewać mają i ich tekst ustanawiać będzie Wydział krajowy z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez c. k. Ministerstwo skarbu i rolnictwa.

§. 43.

Wydział krajowy wydawać będzie listy rentowe tylko w miarę i do wysokości udzielonych a niespłaconych pożyczek rentowych (kapitału pożyczek rentowych), łączna tedy suma nominalnej wartości wydanych przez Wydział krajowy listów rentowych nie może nigdy przenosić wysokości kwoty nie umorzonych pożyczek rentowych.

§. 44.

Wydział krajowy wydawać będzie listy rentowe z określonemi terminami płatności kuponów odpowiadającymi, stałemi datami wydania 1. stycznia i 1. lipca każdego roku.

§. 45.

Dla wydanych przez Wydział krajowy listów rentowych utworzone będą trzy fundusze.

a) fundusz oprocentowania listów rentowych,
b) fundusz umorzenia listów rentowych,
c) fundusz rezerwowy listów rentowych.

§. 46.

Przeznaczeniem funduszu oprocentowania listów rentowych jest oprocentowanie tychże listów. Do funduszu tego wpływają z pobieranych rent umarzających te kwoty, które są oprocentowaniem kapitału pożyczonego w pożyczce rentowej.

O sposobie lokowania funduszu oprocentowania listów rentowych stanowi Wydział krajowy za zatwierdzeniem c. k. Ministerstwa skarbu i rolnictwa.

§. 47.

Fundusz rezerwowy listów rentowych służy na pokrycie strat w funduszu oprocentowania listów rentowych. Do funduszu rezerwowego wpływają:

a) przedawnione listy rentowe i kupony;

b) odsetki od chwilowo lokowanej gotówki wszystkich funduszów wymienionych w §. 45. niniejszej ustawy;

c) jakiekolwiek inne osiągnięte dochody (np. z odsetek zwłoki i t. p.).

O sposobie lokowania funduszu rezerwowego stanowi Wydział krajowy za zatwierdzeniem c. k. Ministerstw: skarbu i rolnictwa.

§. 48.

Fundusz umorzenia listów rentowych służy do umorzenia tychże listów a wpływają doń pobierane na umorzenie części rent umarzających, (różnica między stopą oprocentowania listów rentowych a procentem wyrażonym w rencie umarzającej) i spłaty wcześniejsze pożyczek rentowych.

Listy rentowe umarzać się będą przez wylosowanie i wykupno.

Wydział krajowy orzeka o sposobie lokowania funduszu umorzenia listów rentowych za zatwierdzeniem c. k. Ministerstw: skarbu i rolnictwa.

§. 49.

Losowanie listów rentowych, o ile je Wydział krajowy zarządzi, odbywać się winno publicznie w obecności c. k. komisarza rządowego, jak to ma miejsce przy losowaniach innych emisyi pożyczek krajowych.

Suma listów, która ma uledz losowaniu, musi odpowiadać kwocie, którą 14 dni przed terminem losowania wykazywał stan funduszu umorzenia, o ile tenże fundusz gotówki swej nie użył na zakupno własnych listów rentowych. Kwoty niższe, niż najniższa suma, na jaką list rentowy opiewać może, pozostają do dalszego losowania.

§. 50.

Wypłata wylosowanego listu rentowego nastąpi w 6 miesięcy po terminie losowania za zwrotem listu rentowego z arkuszem kuponowym i talonem, przyczem wyrównane będą zalegające a niezadawnione odsetki a potrącone jeszcze nie zapadłe a nie zwrócone kupony.

Oprocentowanie listów wylosowanych ustaje z dniem ich płatności.

## XV. Gwarancya kraju za listy rentowe.

§. 51.

Za wypełnienie zobowiązań płynących z wydania listów rentowych ręczy posiadaczom tych listów, o ileby na to nie wystarczały nabyte na włościach rentowych wierzytelności, zabezpieczone prawem zastawu dla pożyczek rentowych, i fundusze w §. 45. wymienione, kraj: Królestwo Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

## XVI. Zatwierdzenie preliminarzy i zamknięć funduszów emisyi.

§. 52.

Wydział krajowy przedkłada Sejmowi krajowemu preliminarze i zamknięcia rauchunkowe funduszów emisyi listów rentowych do uchwalenia względnie zatwierdzenia.

## XVII. Chwila wejścia w życie ustawy i jej wykonanie.

§. 53.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w terminie, który ustanowi c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym i ogłosi rozporządzeniem, obwieszczonem w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 54.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Moim Ministrom: spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, skarbu i rolnictwa.

---

## Odpis pisma Wydziału krajowego z dnia 10. marca 1904 do J. E. Dra. Leonarda Piętaka, c. k. Ministra dla Galicyi i t. d. we Wiedniu.

Doszło do wiadomości Wydziału krajowego, że projekt ustawy o włościach rentowych, wypracowany przez c. k. Ministerstwo rolnictwa, jest obecnie przedmiotem rozbioru c. k. Ministerstwa skarbu, które obok oceny postanowień projektu ustawy ze swego fachowego stanowiska, ma nadto wydać opinię ze stanowiska skarbowego o postulatach, które Wysoki Sejm w swej uchwale z dnia 5. lipca 1901 do c. k. Rządu wystosował, postulatach zawierających żądanie przyznania ulg podatkowych, należytościowych i stemplowych, tudzież pewnych przywilejów administracyjnej natury dla podejmowanej przez kraj akcyi tworzenia włości rentowych. Według informacyj, jakie Wydział krajowy otrzymał, ma być stanowisko, jakie Ministerstwo Skarbu w sprawie tych żądań zajmuje, zupełnie analogiczne do stanowiska, jakie zajął c. k. Rząd w tej sprawie w jesieni ubiegłego roku w „uwagach“ o projekcie referenta, udzielonym przez Wydział krajowy, uwagach, zakomunikowanych nam reskryptem c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 27. sierpnia 1903 r. L. 20.084/3749.

Wiadomości powyższe dają Wydziałowi krajowemn powód, do zwrócenia się do Waszej Ekscelencyi z gorącą prośbą, by Wasza Ekscelencya raczył użyć swego wpływu w celn zmienienia niekorzystnego dla akcyi tworzenia włości rentowych w Galicyi, stanowiska naczelnej administracyi skarbowej.

Stanowisko, jakie c. k. Rząd zajął w powyżej powołanych uwagach wobec postulatów Sejmu w sprawie włości rentowych, jest tak dalece wypływem fiskalnych interesów Skarbu Państwa, że zapoznaje najznpełniej publiczny interes i cel socyalno-polityczny akcyi przez Sejm zamierzonej, że traktuje tę sprawę, jak zwykłe przedsiębiorstwo parcelacyjne na zysk obliczone i prowadzone, że wreszcie przez to traci z oczu następstwa, tej akcyi w przyszłości, choćby dla interesów samego tylko Skarbu Państwa, że nakoniec zrywa z dotychczasowem postępowaniem c. k. Rządu w sprawach podobnie ważnych pod względem społecznego i ekonomicznego znaczenia.

Sejm krajowy, wchodząc na drogę reform agrarnych, podjął sprawę tworzenia włości rentowych dla utrzymania przy pomocy kredytu rentowego istniejących średnich gospodarstw włościańskich i dla umożliwienia przy pomocy tegoż kredytu tworzenia nowych takich gospodarstw, uznał bowiem, że przy stale postępującem rozdrabnianiu się gospodarstw w kraju, grozi krajowi zupełny zanik średniej własności włościańskiej a zanik tego typu gospodarstw, musiałby pociągnąć zarówno pod względem gospodarczym, jak społecznym i politycznym najgorsze skutki. Celem więc akcyi jest stopniowe oddziaływanie przez tworzenie włości rentowych na układ własności ziemskiej w kraju w kierunku odpowiadającym niezmiernie ważnym a pilnym potrzebom społeczeństwa.

Dla osiągnięcia tego celu, nie wahał się Sejm obciążyć krajowego kredytu emisyą listów rentowych, nie wahał się przyjąć na kraj skutków, jakie wynikną z urzędowania organów powołanych do przeprowadzenia akcyi, nie wahał się wreszcie wśród warunków, pod jakiemi kredyt rentowy miałby być udzielanym, zamieścić warunku o nie-

podzielności gospodarstw na czas trwania stosunku dłużnego, warunku dla tych gospodarzy, którzy w tej akcyi kraju wezmą udział niewątpliwie ciężkiego, bo nietylko ograniczającego swobodę rozrządzania ich majątkiem nieruchomym, ale deprecyonującego w pewnej mierze wartość tego majątku. Gotowość kraju do tych ofiar, gotowość interesowanych warstw ludności włościańskiej do przyjęcia warunku dla interesowanych ciężkiego, (dowodzą jej liczne rezolucye domagające się wprowadzenia w życie ustawy o włościach rentowych zapadłe na zebraniach ludności włościańskiej i na zebraniach Towarzystwa Kółek rolniczych), uzasadnione zrozumieniem społecznej i gospodarczej potrzeby zamierzonej akcyi, nie znalazły jednak należytego uznania u c. k. Rządn a przedewszystkiem u c. k. Ministerstwa skarbu. Wynika to nie tylko z odmowy poszczególnym żądaniom w rezolucyach zawartym, ale wynika to też z umotywowania tej odmowy w wyżej powołanych uwagach, który dowodzi, że społeczna doniosłość celu akcyi tworzenia włości rentowych zupełnie nie wchodziła w rachubę przy redagowaniu tych motywów a jedynie wzgląd fiskalny rozstrzygał i to wzgląd liczący się tylko ze skutkiem, jakiby uwzględnienie postulatu kraju dla Skarbu Państwa dziś na razie za sobą pociągnęło.

A przecież akcya zamierzona, wytwarzając nowe żywotne gospodarstwa średnich rozmiarów, utrzymując takie gospodarstwa już dziś istniejące a zagrożone rozbiciem, przyczyni się wydatnie do podniesienia siły podatkowej kraju, stwarzając klasę podatników ekonomicznie silniejszą, odporniejszą na klęski elementarne, a w zasobności własnej będącą lepszem i wydatniejszem źródłem podatku, niż dzisiejszy rolnik włościanin. Korzyść, jaką ztąd odniesie Skarb Państwa, może łatwo — zdaniem Wydziału krajowego — zrównoważyć te ofiary, jakieby skarb ten poniósł przez przyznanie żądanych ulg, pomijając już, że zasadniczo biorąc rzecz ma Rząd i Państwo, nawet bez tego spodziewanego podniesienia się siły podatkowej, obowiązek poparcia ulgami akcyi podejmowanej, jak wyżej przedstawiono, dla rozwiązania doniosłego zadania społecznego i ekonomicznego tam zwłaszcza, gdzie, jak w sprawie tworzenia włości rentowych, Rząd ma zastrzeżony daleko sięgający wpływ na tok tej akcyi, gdzie nadto ma rękojmię, iż sprawa prowadzoną będzie dla celu publicznego jnż choćby w tej okoliczności, iż akcyę podejmuje Reprezentacya kraju i że kierownictwo jej spoczywać ma w ręku Wydziału krajowego.

Stanowisko fiskalne c. k. Ministerstwa Skarbu kazało zapomnieć o tym obowiązku Administracyi Państwa w omawianej sprawie. Zapomnienie to razić i dziwić może tem silniej, że do obowiązku popierania ulgami podatkowemi i stemplowemi akcyj podejmowanych w celach ekonomiczno-społecznych poczuwał się c. k. Rząd niejednokrotnie tam nawet, gdzie żaden z innych czynników publicznych ofiar na rzecz akcyi nie ponosił, a jeśli ponosił to nie tak znaczne, jak w niniejszej sprawie. Wystarczy przypomnieć, sądzimy, kilka tylko przykładów, jak: postanowienia ustaw o komasacyi i podziale gruntów wspólnie używanych, przyznające daleko idące ulgi stemplowe i należytościowe (ust. z dnia 7. czerwca 1883. dz. u. p. Nr. 92 i 93), postanowienia ustawy o bezpośrednich podatkach osobistych z dnia 25. października 1896 r. (dz. u. p. Nr. 220), traktujące o wyjątkach od ogólnego obowiązku opłacania podatku, czy to zarobkowego, czy osobisto-dochodowego, czy wreszcie rentowego, w których „ratio legis“ ulg i zwolnień stanowi uznanie, iż, czy to akcya sama, czy wytworzone do jej przeprowadzenia związki i organizacye, jeśli tylko mają doniosłość gospodarczą lub społeczną, winny mieć przyznane ulgi i zwolnienia, winny być przez Państwo popierane. Nie brak jednak obok tych ogólnych przykładów, także ustaw więcej pokrewnych tendencyą sprawie o którą chodzi, gdzie ustawodawstwo państwowe i to na skutek wniosków i przedłożeń tego samego Rządu, który tak fiskalne stanowisko zajmuje wobec postulatów Sejmu odnośnie do akcyi tworzenia włości rentowych, jużto oświadczyło gotowość przyznania ulg daleko idących dla akcyi o celach społeczno gospodarczych, jużto je nawet przyznało. Do pierwszych należy projekt ustawy o „tworzeniu włości rentowych“, wniesiony przez c. k. Rząd w r. 1893 do konstytucyjnego traktowania. Ulgi, które ten projekt zawierał, zwłaszcza jeśli jego postanowienia rozważy się łącznie z postanowieniami równocześnie wniesionego projektu ustawy „o zawodowych stowarzyszeniach rolników“ są doniosłe i w szczegółach tylko się różnią od ulg, jakich się kraj nasz domaga, a dotyczą akcyi, którą wówczas Rząd pragnął zainicyować w celu rozwiązania zadania społeczno-gospodarczego bardzo pokrewnego zadaniu, które ma zamierzona przez kraj nasz akcya tworzenia włości rentowych. Celem owych 2 ustaw — przypominamy — była z jednej strony zawodowa organizacya ludności rolniczej, z drugiej strony zapobieżenie rozdrabnianiu posiadłości ziemskich i przechodzeniu ich w niepowołane ręce. Obu tym celom służyć będzie akcya przez nasz kraj

zamierzona, utrzymując średnie gospodarstwa w rękach zawodowych rolników, i tworząc nowe takie gospodarstwa dla tychże rolników.

Dla osiągnięcia tych celów nie wahał się c. k. Rząd: 1) obarczyć swych urzędów podatkowych ściąganiem opłat należnych od członków Stowarzyszeniom rolniczym (§. 22. proj. o zawodowych stowarzyszeniach rolniczych); 2) przyznać tym stowarzyszeniom ulgi w ówczesnym podatku zarobkowym (§. 37. tegoż projektu); 3) przyznać: a) wolność od opłaty stempla na kwitach na wkładki członków i uwolnienie od należytości dla wpisów zabezpieczających wkładki członków do stowarzyszeń prawem zastawu, b) uwolnienie od należytości kontraktów, zawieranych przez stowarzyszenia zawodowe z stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarczemi i związkami tychże, c) uwolnienie od należytości od statutów stowarzyszeń zawodowych, d) osobiste uwolnienie stowarzyszeń od należytości dla podań i korespondencyi z publicznemi władzami i urzędami z wyjątkiem postępowania sądowego, e) uwolnienie od należytości dla ksiąg i zapisków prowadzonych przez stowarzyszenie zawodowe a odnoszących się do stosunku prawnego stowarzyszenia do jego członków, f) ulgę w obliczaniu i wymiarze należytości ekwiwalentowej (§. 38. projektu). Co do samej akcyi tworzenia włości rentowych, która w myśl projektu z r. 1893 miała być oddana w ręce stowarzyszeń zawodowych rolniczych, gotów był c. k. Rząd przyznać następujące ulgi: 1) dla wpisów hipotecznych potrzebnych dla utworzenia włości rentowej wolność od opłaty należytości (§. 78. ustęp 1. projektu ustawy o tworzeniu włości rentowych), 2) ulgi stemplowe i należytościowe wynikające z Art. III. z ustawy z d. 10. lipca 1865 r. (dz. u. p. Nr. 55.) dla listów rentowych i ich kuponów, (§. 78. ust. 2. tegoż projektu), 3) uwolnienie od opłaty należytości przenośnej od przeniesienia własności nieruchomości na rzecz stowarzyszenia zawodowego celem zamienienia jej na włość rentową, 4) uwolnienie od opłaty należytości przenośnej od przeniesienia nieruchomości ze stowarzyszenia na objemcę włości rentowej, o ile ten ostatni był poprzód właścicielem lub współwłaścicielem tej nieruchomości (§. 78. ust. 4. tegoż projektu). Nadto korespondencya stowarzyszeń zawodowych z władzami w sprawach włości rentowych z wyjątkiem postępowania sądowego wolną być miała od stempli w myśl §. 38. al. d.) projektu ustawy o tych stowarzyszeniach, jak to już wyżej nadmieniono.

By nie ściągać zarzutu, że powołujemy się na projekty ustaw, które nie zostały zamienione w ustawy, musimy nadmienić, że omówione postanowienia projektu ustawy o zawodowych stowarzyszeniach rolniczych zostały powtórzone w nowym projekcie ustawy o tym przedmiocie wypracowanym przez Rząd, a obecnie już jako ustawa z dnia 27. kwietnia 1902 (Dz. u. p. Nr. 91.) obowiązującym (§. 23. tejże ustawy). Nadto pomijając szereg innych ustaw weszłych w życie między chwilą przedłożenia rządowego projektu ustawy „o włościach rentowych“, a chwilę dzisiejszą a zawierujących przyznanie ulg podatkowych, należytościowych i stemplowych dla poparcia celów ekonomicznych i gospodarczych i ułatwienia ich osiągnięcia, musimy wspomnieć jeszcze o ustawie z dnia 6. lipca 1896 „o pożyczkach zaciągniętych dla przeprowadzenia melioracyi gruntowych“ (Dz. u. p. Nr. 144). Ustawodawca pragnąc rozwoju melioracyi gruntowych i w tym celu dążąc do uprzystępnienia kredytu melioracyjnego przyznał w tej ustawie skryptom dłużnym i kontraktom dotyczącym pożyczek melioracyjnych w myśl wspomnianej ustawy udzielonych wolność od stempla i należytości, również uwalnia od stempla pokwitowania na spłacone renty, wreszcie uwalnia też wpisy prawa zastawu dla takich pożyczek od wszelkich stempli i należytości.

Na tych przykładach poprzestajemy, by obecnie zaznaczyć, że, gdy doniosłość społeczna i gospodarcza akcyi, mającej na celu stopniowe oddziaływanie na poprawę układu własności ziemskiej w kraju naszym, nie ustępuje żadnemu z celów, które państwo miał na oku przyznając ulgi wyżej przytoczonemi ustawami objęte, a niejednokrotnie je przewyższa swem znaczeniem i doniosłością, to żądania Sejmu, zawarte w jego rezolucyach, dla poparcia i ułatwienia akcyi pierwszorzędnego znaczenia dla kraju, winny również znaleść uwzględnienie u Rządu, którego akcyę w powyższym kierunku s u p p l u j e inicyatywa kraju, biorąc na kraj spełnienie zadania, które Rząd w r. 1893 uznał za potrzebne podjąć, i to biorąc to zadanie z gotowością poniesienia znacznych ofiar ze Skarbu kraju na rzecz jego rozwiązania.

Na zakończenie niniejszego przedstawienia pozwala sobie Wydział krajowy zwrócić uwagę Waszej Ekscellencyi na konkretną, materyalną i finansową doniosłość ulg, jakich Sejm zażądał od Rządu w swojej uchwale. Doniosłość ta występuje najjaskrawiej na przykładzie zaciągnięcia pożyczki rentowej, da to bowiem możność obliczenia kosztów,

jakie za sobą pociągnie ten akt dla interesowanego rolnika, jeśliby ulgi nie zostały przyznane, pozwoli więc także ocenić wysokość ofiary, jakąby poniósł skarb państwa w razie, gdyby ulgi żądane przyznać raczono.

Dla przykładu bierzemy gospodarstwo włościańskie 20 morgów obszaru liczące, z odpowiedniemi budynkami mieszkalnemi, odpowiednim, przeciętnym w kraju na takich gospodarstwach istniejącym, inwentarzem żywym i martwym, licząc, że rodzina gospodarza jest tak liczną, iż jej praca może być w gospodarstwie zużytkowaną. Wartość takiego gospodarstwa przedstawia się, jak następuje:

| | |
|---|---|
| 20 morgów gruntu (po 500 K za morg) . | 10.000 K |
| budynki gospodarskie i mieszkalne . . | 3.000 „ |
| Inwentarz żywy . . . . . . | 1.500 „ |
| Inwentarz martwy i statki gospodarskie . | 300 „ |
| Razem . | 15.000 K |

Jako czysty dochód, który takiemu gospodarstwu, nie liczącemu robocizny gospodarza i jego rodziny, zostaje, przyjmują znawcy 30 do 36 K z morga, a więc: 600 K do 720 K po opłaceniu podatków i potrąceniu kosztów utrzymania, wliczając w to oczywiście nie tylko przychód z samej uprawy roli ale także z ubocznych gałęzi gospodarstwa (sprzedaż trzody, przychowku, drobiu, jaj i t. p.).

W myśl projektu ustawy o włościach rentowych uchwalonego przez Wys. Sejm na gospodarstwo takie możnaby udzielić pożyczki w kwocie 12.000 K. (75% wartości oszacowanej z tem zastrzeżeniem, że renta ma znaleść pokrycie w przychodzie z gospodarstwa pozostającym po pokryciu podatków i kosztów utrzymania gospodarza i jego rodziny). Przyjmując pożyczkę 4%, a rentę w wysokości $4^1/_2$% sumy pożyczonej otrzymamy w danym wypadku jako rentę roczną: 590 K tak, że odpowiadałaby ona powyższemu zastrzeżeniu.

Otóż koszta stemplowe i należytościowe przy zaciągnięciu pożyczki wynikające będą w danym przypadku:

| | |
|---|---|
| 1) Stempel od skryptu dłużnego, względnie kontraktu rentowego (Skala II. dla 12.000 K) . . . . . . . . . . . | 40 K |
| 2) Stemple od aktu notaryalnego i wypisu głównego . . . . | 2 „ |
| 3) $^1/_2$% sumy pożyczkowej z dodatkiem (25% od uzyskanego procentu), jako należytość intabulacyjna . . . . . . . . . . | 75 „ |
| 4) Stemple do wyciągu hipotecznego (przyjmując tylko 2 arkusze wyciągu) . | 4 „ |
| 5) Stemple od arkuszy posiadłości (2 ark.) gruntowej . . . . | 2 „ |
| 6) Taksa za wygotowania arkuszy posiadłości gruntowej . . . . | 2 „ |
| 7) Stemple do podania o intabulacyę pożyczki . . . . . . | 3 „ |
| 8) Stemple do kontynuacyi wyciągów hipotecznych . . . . . . | 4 „ |
| 9) Kopia z mapy katastralnej i stemple do podania . . . . . | 10 „ |
| Razem . | 142 K |

Do tych kosztów poniesionych przy zaciągnięciu pożyczki, (a zwracamy uwagę, że nie wciągamy tu kosztów notaryusza i że nie liczymy nic za przyspieszenie wydania wyciągu hipotecznego, arkuszy posiadłości gruntowej i odbitki z mapy katastralnej, chociaż jest notorycznem, że dla wydobycia tych dokumentów rychło musi się opłacać podwójne należytości), dodać należy koszta wynikające dla dłużnika ze spłaty pożyczki, a mianowicie:

| | |
|---|---|
| 1. Stempel do kwitu extabulacyjnego . . . . . . | 40 K. |
| 2. Stempel do podania o extabulacyę . . . . . . . . | 3 „ |
| razem . . | 43 K. |

tak, że suma kosztów, które dłużnik tytułem stempli poniesie, wynosi 185 K. czyli 1·54% sumy pożyczonej.

Jeśli do tego doliczymy ewentualną stratę na kursie listów rentowych, która w razie nieprzyznania dla tej emisyi uwolnienia od podatku rentowego nawet wśród naj-

pomyślniejszych konjunktur targu pieniężnego wynosić będzie tyle, ile wyniesie ten podatek, a więc przypuszczalnie $1^1/_2\%$, bo kapitalista kupujący list rentowy zechce przynajmniej jednoroczny podatek rentowy odbić w cenie papieru nabywanego, to strata jednorazowa zaciągającego pożyczkę wskutek tych wszystkich kosztów wyniesie przeszło trzy procent, czyli w naszym przykładzie: 360 koron. Tyle też wyniesie jednorazowy dochód skarbu Państwa, a względnie ubytek w tym dochodzie, a więc, jeśliby cały kapitał emisyjny, którego wysokość Sejm oznaczył na 5,000.000 K., był obrócony na pożyczki mniej więcej wysokości podobnej, jak w powyższym przykładzie, to cały ubytek w dochodzie Skarbu państwa w ciągu całej akcyi, szereg lat trwającej, przeprowadzony przy pomocy 5,000.000 K. emisyi, wyniósłby: 150.000 K.

Obliczenie to daje jednak rezultat za niski ze względu na Skarb Państwa, zarówno jak i ze względu na dłużnika rentowego, jak bowiem wiadomo włości rentowe tworzone być mają w myśl projektu ustawy zarówno z istniejących gospodarstw włościańskich średnich rozmiarów, jak i z nowo powstających takich gospodarstw. Przy udzielaniu pożyczki rentowej na nowo powstające gospodarstwo (w drodze parcelacyi) ma w myśl projektu ustawy kontrakt rentowy zastępować kontrakt kupna i uchwalona przez Sejm rezolucya, VI domaga się uwolnienia w takich wypadkach od opłaty należytości przenośnej. Należytość przenośna przy cenie kupna nie przenoszącej 10.000 K. wynosi w myśl §. 1. al. 3. ustawy z dnia 18. czewca 1901 r. (Dz. u. p. Nr. 74): $3\%$ procent ceny kupna, gdyby więc nabycie 20 morgów gruntu w naszym przykładzie następowało w drodze parcelacyi, należałoby do kosztów wyżej obliczonych dodać trzy procent od sumy ceny gruntu to jest: $3\%$ od 10.000 K. Czyni to: 300 K. tak, że jednorazowy koszt, któryby dłużnik musiał pokryć daje sumę: 485 K. W stosunku do pożyczki w sumie 12.000 K. czyni ten koszt: $4.08\%$, a łącznie ze stratą na kursie listów: $5{\cdot}58\%$, więc już poważną sumkę, o którą zmniejszy się zapas gotówki, jaki nabywca gospodarstwa wniesie na zagospodarowanie się na nowym warsztacie gospodarczym.

Strata nabywcy będzie nadto niejednokrotnie wyższą, a to tam wszędzie, gdzie cena kupna przenosić będzie 10.000 K., gdzie zatem do wymiaru należytości przenośnej znajdzie zastósowanie nie §. 1. al. 3.) a) ale alinea 3. b., a względnie alinea 3, c) wspomnianego §-fu powołanej ustawy a więc, gdzie należytość przenośna $3^1/_2\%$ a nawet $4\%$ ceny kupna wyniesie. Jest to możliwem wobec tego, że projekt ustawy o włościach rentowych zakreśla granice pojęcia gospodarstwa włościańskiego średnich rozmiarów dość szeroko (3 ha do 60 ha), cena więc kupna, — zwłaszcza tam, gdzie ceny na ziemię są wyższe, może przenosić nawet 40.000 K.

Niepodobnem jest dziś przesądzać, jakie włości rentowe, czy tworzone z istniejących gospodarstw, czy powstające z kupna lub dokupna gruntu przy parcelacyach, będą przeważnie tworzone, również nie podobna przewidzieć, jakie rozmiary gospodarstwa w szerokich dosyć granicach projektu ustawy, będą w obrębie jednej, czy drugiej kategoryi gospodarstw powstawały, Wydział krajowy sądzi jednak, że aby wytworzyć przecież jakieś pojęcie wysokości procentowej kosztów, któreby korzystający z kredytu rentowego ponosić mieli, gdyby żądanych ulg c. k. Rząd nie przyznał, można przyjąć pewien przeciętny procent średni, wynikający z porównania kosztu najniższego z najwyższym. Najniższy koszt będzie tam, gdzie należytość przenośna w grę wchodzić nie będzie, gdzie więc policzyć wypadnie tylko koszta stempli i stratę na kursie listów wypływającą z podatku rentowego. Koszta te wyniosą, jak to przykładowo obliczono $3\%$ pożyczonego kapitału. Najwyższy koszt zajdzie tam, gdzie obok tych kosztów musiano też pokryć należytość od przeniesienia własności i to wedle najwyższej miary w §. 1. al. 3. lit. c.) ustawy z 18 czerwca 1901 r. (Dz. u. p. Nr. 74) wymierzoną, to jest, gdzieby ona wynosić musiała: $4\%$ tak, że suma całych kosztów wyniosłaby $7\%$ pożyczonego kapitału. Jako średnią przyjmujemy tu cyfrę $4^1/_2\%$ do $5\%$, licząc się z tem, że wypadki, gdzie wysokość pożyczki rentowej dosięgnie 40.000 K. będą rzadkie, licząc się także z stopniowem maleniem niektórych z należytości stemplowych w stosunku do wyższych sum, o któreby chodziło, (stemple na podania n. p. pozostają niezmienne mimo wzrostu sumy pożyczanej i t. p.). Przy takiej średniej wyniosłyby koszta, które przy pełnej emissyi interesowani musieliby pokryć $4^1/_2$ do $5\%$ od sumy 5.000.000 K. to jest, wyniosłyby 225.000 K. do 260.000 K. Suma ta przedstawiałaby też ofiarę skarbu państwa na rzecz akcyi zamierzonej, ofiarę rozłożoną na cały okres czasu potrzebny do wyczerpania emisyi 5.000.000 K. a zatem dla skarbu państwa nie znaczną.

Wydział krajowy sądzi, że wysokość tej ofiary, — która w części tylko odejmie skarbowi dochody, któreby mu się dostały przy obrocie ziemią, w części zaś dochody od transakcyi, które bez wejścia w życie ustawy o włościach rentowych nie przyszłyby do skutku, a więc z których skarb Państwa właściwie nie rezygnuje i nie ponosi straty, — nie powinna i nie może wpływać na decyzyę c. k. Rządu nieprzychylnie dla żądań naszego kraju, nie jest to bowiem ofiara, która nie stoi w odpowiednim stosunku do doniosłości celu, o którego osięgnięcie w danej akcyi chodzi, względnie do ofiar, jakie kraj na się bierze dla tej sprawy. Wytworzenie całych szeregów silnych gospodarczo gospodarstw włościańskich, uchronienie od rozbicia i rozdrobnienia szeregu takich gospodarstw już dziś istniejących a dla braku zasilenia odpowiednim kredytem zagrożonych rozbiciem i wegetujących tylko, to niewątpliwe cele, godne takiej nieznacznej stosunkowo ofiary, cele, które niewątpliwie opłacą i wynagrodzą tę ofiarę w przyszłości sowicie.

Czyż zresztą te ofiary, które skarb państwa gotów był ponieść w projekcie „o włościach rentowych“ z r. 1893 łącznie z projektem ustawy o zawodowych stowarzyszeniach rolniczych, byłyby wypadły niżej w obliczeniu? Czyż ulgi przyznane dla pożyczek melioracyjnych w wyżej wspomnianej ustawie, gdyby się był na warunkach tam określonych rozwinął kredyt melioracyjny, jak się tego spodziewano, nie byłyby musiały pociągnąć ubytku znaczniejszego w dochodzie skarbu Państwa? Czy zniżka n. p. w wymiarze podatku rentowego dla listów zastawnych Banków krajowych, przyznana ustawą z dnia 26. czerwca 1901 r. (Dz. u. p. Nr. 80.) nie pociągnęła znaczniejszych o wiele ubytków w dochodach skarbu państwa? A przecież w racyonalnem zrozumieniu gospodarczego znaczenia i doniosłości tych wszystkich tu wspomnianych ulg, w odpowiedniem ocenieniu doniosłości celów, o które chodziło i w należytem ocenieniu obowiązku administracyi Państwa wobec tych celów i zadań, nie wahano się przyznać owych ulg. Wydział krajowy, opierając się na tych precedensach, przeświadczony o wielkiej doniosłości społecznej i ekonomicznej akcyi tworzenia włości rentowych dla naszego kraju, musi dla niej domagać się ulg powyższych, bez których przyznania nie znajdzie ona dogodnych warunków rozwoju swego, bo pytanie, czy przy obciążeniu jej wyżej omówionemi kosztami ludność będzie mogła i chciała z akcyi tej w takiej mierze korzystać, jakby to było pożądanem i pożytecznem, pytanie, — czy nie widząc przyznania ulg ze strony skarbu Państwa dla tej akcyi kraju, — nie będzie wolała korzystać z działalności prywatnych przedsiębiorstw parcelacyjnych, w których nie większe koszta ponosićby musiała, jak tutaj, a które dbając jedynie o zysk do celów społecznych nie dążą, owszem zbyt często im przeciwdziałają.

Na znaczenie ulg żądanych, jako zachęty dla ludności z akcyi korzystać mającej, zwracając uwagę kończymy niniejszą część naszego przedstawienia, by z kolei przejść do tych żądań kraju w rezolucyach sejmowych zawartych, które dotyczyły przyznania przywilejów administracyjnych dla akcyi tworzenia włości rentowych. Chodziło mianowicie o: 1) przyznanie możności spłacania rent za pośrednictwem urzędów podatkowych; 2) przyznanie możności ściągania rent zaległych w drodze egzekucyi politycznej; 3) uwolnienie korespondencyi z władzami w sprawie włości rentowych od opłaty stempla; 4) przyznanie prawa bezpłatnego korzystania z map katastralnych; wreszcie: 5) zapewnienie możności szybkiego przeprowadzenia potrzebnych pomiarów przez odpowiednie powiększenie liczby geometrów ewidencyjnych w kraju.

I te żądania, podyktowane zarówno interesem akcyi całej, jak interesem tych, którzy zechcą włości rentowe tworzyć, jak wreszcie interesem kraju, jako dostarczyciela funduszów na akcyę, nie znalazły przychylnego przyjęcia i ocenienia u c. k. Rządu centralnego. Zaledwo jedno z tych żądań nie zostało nam wprost odmówionem, to jest żądanie przyznania egzekucyi politycznej dla ściągania rent zaległych, trudno też bowiem było wobec precedensu, jaki tworzy przyznanie tego przywileju Bankowi krajowemu, zająć wręcz wrogie stanowisko. Podczas jednak gdy w uwagach c. k. Rządu z roku 1902 zakomunikowanych przy reskrypcie c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 23. czerwca 1902 r. L. 16.270 c. k. Rząd oświadczył gotowość uwzględnienia tego postulatu kraju, a nawet dawał wyraz zapatrywaniu, iż uprzywilejowanie mogłoby sięgać dalej, bo dopuszczał możliwość przyznania egzekucyi sądowej, podobnie, jak to ma miejsce w Banku Austro-węgierskim, to obecnie zajmuje stanowisko bardzo zarezerwowane, oświadczając jedynie, że „eine entgegenkommende Erwägung dieses Wunsches seitens der Regierung nicht ausgeschlossen ist“. Zachodzi więc obawa, że i to żądanie Sejmu, bo Sejm nie wyrażał życzeń (Wünsche), ale żądania w swych uchwałach, może zostać nie uwzględnionem.

Drugi postulat: możność spłacania rent w urzędach podatkowych, doznał wprost odmowy, motywowanej koniecznością unikania każdego powodu znaczniejszego powiększenia czynności urzędów podatkowych w Galicyi, obawą niekorzystnego i ujemnego oddziałania wpływania rent do kas podatkowych na wpływ i wpłatę podatków, wreszcie uwagą, że niepewnem jest, czy termina płatności rent będą przypadać równocześnie z zapadłością podatków. Wyszukane te argumenta tak nie wytrzymują krytyki, że chyba zbyteczne je zbijać. Wpływ ujemny płacenia rent w urzędzie podatkowym na „Steuereinzahlung“ jest chyba wykluczony, bo w myśl praktyki podatkowej, gdyby się zdarzyło, że ktoś nie spłaciwszy podatku chciałby zapłacić rentę, to urząd podatkowy pobrałby kwotę wpłaconą z pewnością na podatek, a nie na resztę. Tu raczej więc kraj, jako emittujący listy rentowe, mógłby żywić więcej uzasadnione obawy. Termina płatności rent są znane: zapadać one mają co pół roku, a więc z zapadłością podatku będą zgodne. Chęć uniknięcia wzrostu czynności w urzędach podatkowych nie jest właściwym argumentem tam właśnie, gdzie przy stosunkowo nieznacznej prawdopodobnie pracy, a wielkiej dogodności dla interesowanych, mogłyby urzędy podatkowe spełniać zadanie bardzo użyteczne.

Postulaty pod 3) i 4) przytoczone wchodzą właściwie w zakres ulg stemplowych, o których już wyżej była mowa. Tu zwracamy tylko uwagę, że postanowienia ustawy z 9. lutego 1850 r. (Dz. u. p. Nr. 50), że także rozporządzenie Ministerstwa skarbu z d. 21. kwietnia 1892 L. 14.145, na które się c. k. Rząd w „uwagach“ swych powołuje jako na granice, do których mogłyby dojść ulgi i przywileje tu żądane, były Wys. Sejmowi znane, kiedy swe rezolucye uchwalał i że właśnie dlatego, iż ulgi w tych granicach uważał za niewystarczające, wezwał c. k. Rząd, by w drodze konstytucyjnej wyjednał dla akcyi kraju dalej idące przywileje.

Nakoniec postulat pod 5 przytoczony, powiększenie liczby geometrów ewidencyjnych, uznaje c. k. Rząd w swych uwagach za słuszny, nie przeczy „den unläugbaren Übelständen“, oświadcza jednak: „Eine Verfügung, durch welche den verhandenen unläugbaren Übelständen abgeholfen werden könne, liegt ausserhalb der Macht der Finanzverwaltung“, a oświadczenie to odbiera wszelką nadzieję uwzględnienia tylekrotnie ponawianych żądań Sejmu. Wydział krajowy, nie znając bliżej powodów tej „bezsilności“ Ministerstwa skarbu w tej sprawie, oceniając jednak doniosłość sprawy uwzględnienia tego postulatu dla sprawy tworzenia włości rentowych i wogóle dla stosunków kraju, musi obstawać przy postulacie kraju, nie wolno mu się liczyć z tak otwartem wyznaniem „bezsilności“ administracyi państwa w sprawie, w której władza musi znaleść środki, jeśli nie ma abdykować jako władza.

Przedstawiwszy Waszej Ekscelencyi z jednej strony słuszność żądań w uchwale Sejmu zawartych, doniosłość sprawy powodującą, że akcya kraju, wychodząca poza ramy zwykłe, wymaga też niezwykłego poparcia ze strony Państwa i jego Rządu, z drugiej strony wykazawszy niejasność stanowiska, jakie c. k. Rząd dotąd wobec tych żądań zajmował, wykazawszy, że finansowe następstwa ulg żądanych są dla skarbu państwa nieznacznej w stosunku do doniosłości sprawy wagi a dla akcyi kraju pierwszorzędnego znaczenia, upraszamy Waszą Ekscelencyę gorąco, byś wpływem swym w Radzie Korony żądania kraju poprzeć i ich uwzględnienie wyjednać raczył. Akcya na polu tworzenia włości rentowych bez uwzględnienia powyższych postulatów, pozbawiona poparcia Rządu, a otoczoną jedynie kontrolą jego i obciążona opłatami na rzecz skarbu, nie będzie mogła — zdaniem Wydziału krajowego — rozwinąć się należycie ku pożytkowi kraju a Wydział krajowy w razie nie uwzględnienia powyższych żądań, będzie musiał przedłożyć Wys. Sejmowi pod rozwagę, czy wogóle akcyę tę podjąć należy, czy nie należy jej raczej zaniechać, jako nie znajdującej należytego zrozumienia i poparcia u Rządu i odroczyć jej podjęcia do czasu, kiedy w interesowanych Ministerstwach znajdzie się znowu zrozumienie dla socyalno-politycznych celów.

Ufni, że Wasza Ekscelencya zapatrywanie Wydziału krajowego, oparte na należytem ocenieniu sprawy, podzielasz, nie wątpimy, że interwencya Waszej Ekscelencyi odniesie pożądany skutek i stanie się powodem zmienienia stanowiska przez c. k. Ministerstwo skarbu zajmowanego.

---

# Odpis reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 10. września 1904 L. 25.076/5.136, do Pana c. k. Namiestnika we Lwowie.

Im Nachhange zu dem h. o. Erlasse vom 29. Juli 1904, Zl. 18.096, mit welchem Euer Exzellenz der »Neue Referentenentwurf, betreffend die Errichtung von Rentengütern« übermittelt worden ist, beehre ich mich nunmehr Euer Excellenz auf Grund des mit den beteiligten Ministerien gepflogenen Einvernehmens hinsichtlich der vom galizischen Landtage in der Sitzung vom 5. Juli 1901 beschlossenen Resolutionen Nachstehendes bekannt zugeben:

I. Was die Resolution, betreffend die Uebernahme einer subsidiären Garantie für die Verzinsung der Rentenbriefe seitens des Staates zu Gunsten der Rentenbriefbesitzer, anbelangt, so kann diesem Wunsche des Landes unter den im folgenden bezeichneten Kautelen entsprochen werden. Man darf sich nämlich der Erwägung nicht verschliessen, dass eine vorbehaltslose Bewilligung eines solchen, prinzipiell überaus wichtigen und in der Praxis ganz neuartigen Zugeständnisses namentlich im Hinblick auf die Möglichkeit weittragender Beispielsfolgerungen zu ernsten Bedenken Anlass geben müsste. In Wahrung der Interessen des Staatsschatzes und aus Gründen allgemeiner Kreditpolitik muss daher an der Voraussetzung festgehalten werden, dass einerseits der Ausnahmscharakter des fraglichen Zugeständnisses gewahrt bleiben müsse und dass andererseits das von dem Staate zu übernehmende Risiko auf einen im Vorherein genau bestimmten Betrag eingeschränkt bleibe.

Wenn daher, um den Wünschen des Landes so weit als nur immer möglich entgegenzukommen, die Uebernahme der subsidiären Zinsengarantie des Staates für den ganzen im Gesetzentwurfe festgestellten Maximalemissionsbetrag von 5 Milionen Kronen zugestanden wird, so muss doch gleichzeitig auch darauf hingewiesen werden, dass dieser Emissionsbetrag die äusserste Grenze der in Rede stehenden staatlichen Zinsengarantie bezeichnet.

Für die auf Grund der übernommenen subsidiären Zinsengarantie vom Staate für das Land eventuell geleisteten, als an das Land gewährte staatliche Vorschüsse zu betrachtenden Zahlungen wird das letztere selbstverständlich die volle Haftung zu tragen und auch die jeweiligen gesetzlichen Verzugszinsen zu vergüten haben.

Auch müsste seitens des Landes zugestanden werden, dass der Staat die für Rechnung des Landes eingenommenen in den Staatskassen befindlichen Gelder jederzeit direkt zur Deckung der aus dem Titel der subsidiären Zinsengarantie an das Land geleisteten Vorschüsse sammt Nebengebüren verwenden, beziehungsweise in Zahlung nehmen dürfe.

II. Ein Entgegenkommen gegenüber dem vom Landtage in einer weiteren Resolution geäusserten Wunsche nach Bewilligung der Einzahlung der Renten bei den Steuerämtern anlässlich der Entrichtung von Staatssteuern ist nicht möglich, da die Inanspruch-

nahme der Leistungen der Steuerämter, wie allgemein bekannt, derart gewachsen ist, dass durch eine weitere Belastung derselben mit neuen Agenden geradezu der richtige Gang des Dienstes in Frage gestellt werden könnte.

Es dürfte sich als zweckmässig und ausreichend erweisen, die Einzahlung der fälligen Renten im Wege des Anweisungsverkehres des Postsparkassenamtes zu organisieren.

III. Betreffs des weiteren Wunsches, dass der Landes-Rentengüterkommission die Berechtigung zur Eintreibung rückständiger Rentenbeträge im Wege der politischen Exekution zuerkannt werde, ist zu bemerken, dass die Einräumung der eigentlichen Steuerexekution (§. 2. der kaiserlichen Verordnung vom 20. Juli 1854, R. G. Bl. Nr. 96), beziehungsweise die gesetzliche Festlegung, dass die Renten hinsichtlich ihrer Einbringung den Steuern gleichgehalten werden, nicht in Betracht kommen könnte, sondern nur die politische Execution nach Analogie des §. 3. der zitierten kaiserlichen Verordnung. Ein diesbezügliches Privilegium erscheint im Wege der Reichsgesetzgebung nach Art des Gesetzes vom 21. Juni 1882, R. G. Bl. Nr. 81, betreffend die politische Exekution zu Gunsten der galizischen Landesbank realisierbar.

IV. Die weiter angestrebte Befreiung der Rentenbriefzinsen von der Rentensteuer könnte, da wichtige prinzipielle Gründe entgegenstehen, welche die k. k. Regierung bereits in wiederholten Fällen zur Ablehnung gleichartiger Steuerbefreiungswünsche genötigt haben, nicht zugestanden werden.

Um jedoch den Wünschen des Landes nach Tunlichkeit entgegenzukommen kann auf Grund einer allerdnigs im weiten Masse entgekommenden Interpretation des Gesetzes vom 26. Juni 1901, R. G. Bl. No. 80, die Möglichkeit geschaffen werden, den Rentenbriefzinsen den begünstigten Steuerfuss von $^1/_2$% zuzuwenden Im Uebrigen wird bemerkt, dass im Hinblicke auf die der Unternehmung der Rentenbriefemission zufallende Erwerbsteuerpflicht, deren finanzielle Last jedoch in Anbetracht der zweifellos gerinfügigen Gewinne kaum in Frage kommen dürfte, die Verpflichtung zur Zahlung der 2% Rentensteuer von den Bruttoaktivzinsen, d. i. von den Zinsen der Rentendarlehen in Gemässheit des §. 125, Z. 13. des Gesetzes vom 25. October 1896, R. G. Bl. No. 220, ausgeschlossen sein wird.

V. Was die auf Gewährung von Stempel- und Gebürenbefreiungen abzielenden Resolutionen anbelangt, so ist zunächst zur Frage der bezüglich aller Eingaben der Landes-Rentengüterkommision angestrebten Stempel- und Gebürenbefreiung zu bemerken, dass der gedachten Kommission zwar die persönliche Gebürenfreiheit nach T. P. 75 b) des Gebürengesetzes vom 9. Februar 1850, R. G. Bl. Nr. 50, für die innerhalb ihres gesetzlichen Wirkungskreises gepflogenen Korrespondenzen mit anderen autonomen und staatlichen Behörden und für die bei solchen Behörden zu überreichenden Eingaben und deren Beilagen zustehen wird. Zur vollständigen Realisierung des Wunsches des Landes reicht jedoch die zitierte Gesetzbestimmung nicht aus, weil die genannte persönliche Gebürenfreiheit auf diejenigen Urkunden und Schriften beschränkt ist, welche die Kommision für die ihr anvertrauten öffentlichen Zwecke ausstellen wird, sich aber nicht auf jene Urkunden, Schriften, Eingaben erstreckt, welche die privatrechtlichen Beziehungen zwischen der Kommision, beziehungsweise dem Lande und den Darlehensnehmern zum Gegenstande haben werden.

Um nun dem Wunsche des Landes zu entsprechen, kann für die Landes-Rentengüterkommission die Befreiung von den Stempelgebüren hinsichtlich derjenigen Eingaben, welche sie in Erfüllung der ihr mit dem Landesgesetze betreffend die Errichtung von Rentengütern übertragenen Aufgaben überreicht — mit Ausschluss der Eingaben im gerichtlichen Verfahren in Streitsachen — im Wege einer einzubringenden Reichsgesetzvorlage erwirkt werden. Dagegen kann die erbetene Befreiung von Uebertragungsgebüren für Rechtsgeschäfte über unbewegliche Sachen zum Zwecke der Schaffung eines Rentengutes nicht in Aussicht gestellt werden

Hiefür ist nicht so sehr die absolute Höhe des in Frage kommenden Gebürenbetrages, als hauptsächlich die Erwägung bestimmend, dass die Zugestehung einer solchen Ausnahme von der allgemeinen Besteuerung des Immobiliarverkehres geradezu unabsehbare Exemplifikationen nach sich ziehen müsste. Es sei hier auch darauf hingewiesen, dass es sich bei den in Rede stehenden Uebertragungen der Regel nach um Realitäten geringeren Wertes und bäuerlichen oder kleinbürgerlichen Charakters handeln

dürfte. Nun wurden aber hinsichtlich dieser Arten von Immobiliarübertragungen durch die Gebürennovelle vom 18. Juni 1901, R. G. Bl. No. 74, bekanntlich sehr weitgehende Ermässigungen des normalen Satzes der Uebertragungsgebür eingeführt, welche die Belastung gerade dieses Gebietes des Immobiliarverkehres gewiss nicht als eine zu hohe erscheinen lassen.

Was die weiter angestrebte Gewährung der Gebührenbefreiung für die Rentendarlehensverträge anbelangt, so kann für Rentendarlehen, welche zu den im §. 2. lit. c) des Gesetzentwurfes erwähnten Zwecken gewährt werden, die Befreiung von der Gebür für den Schuldschein und von der Eintragungsgebür unter entsprechenden Kautelen im legislativen Wege erwirkt werden.

Ausserdem findem auf einen grossen Teil der Rentendarlehen schon de lege lata die Gebürenbegünstigungen der Konvertierungsgesetze vom 9. März 1889, R. G. Bl. No. 30, und vom 26. Dezember 1893, R. G. Bl. No. 209, sowie des Meliorationsgesetzes vom 6 Juli 1896, R. G. Bl No. 144 Anwendung.

Da seitens des Landesausschusses auf Weitwendigkeiten hingewiesen worden ist, welche mit der Inanspruchnahme der Begünstigungen nach den zitierten Konvertierungsgezetzen verbunden wären, so könnten innerhalb der gesetzlichen Grenzen alle tunlichen Erleichterungen im administrativen Wege gewährt und insbesondere die amtswegige Vornahme der Konstatierung der Voraussetzungen für die Gebürenbegünstigung und zwar eventuell ohne Rücksicht auf einen bestimmten Betrag des Darlehens angeordnet werden, so wie dies bereits jetzt im §. 8 der Ministerialverordnug v m 17. März 1889, R. G. Bl No. 31, in Ansehung von Konvertierungen bis zum Betrage von 4.000 K. vorgesehen ist.

Das bezüglich der Rentendarlehensverträge Gesagte gilt auch bezüglich des weiteren Wunsches nach Kostenfreiheit der Beschaffung grundbücherlicher Auszüge, insoferne hierunter die Stempelfreiheit solcher Auszüge verstanden wird.

Ferner können bezüglich der Gebür von Rentendarlehensverträgen im administrativen Wege Erleichterungen dahin gewährt werden, dass im Anschlusse an die Bestimmung im §. 15. des Gesetzenentwurfes über das daselbst vorgesehene Freijahr die unmittelbaren Gebüren auf ein Jahr zinsenfrei gestundet werden und überdies nach Ablauf dieses Jahres die Entrichtung dieser Gebüren in drei gleichen, verzugszinsenfreien Jahresraten, selbstverständlich unter entsprechender Sicherstellung auf dem Rentengute, gestattet wird.

Diese Begünstigungen würden auch hinsichtlich der Eintragungsgebüren, sowie insbesondere auch hinsichtlich der eventuellen Uebartragungsgebüren für Realerwerbungen zum Zwecke der Schaffung von Rentengütern zugestanden werden.

Eine besondere finanzielle Unterstützung wird der projektierten Aktion dadurch zuteil, dass die geplante Rentenbriefemission unter die Bestimmung des Art. III. des Gesetzes vom 10. Juli 1865, R. G. B. Nr. 55, fallen wird; den Rentenbriefen und deren Koupons wird daher die Gebürenfreiheit eingeräumt werden können, wogegen der Landesrentengüterkommission die unmittelbare Entrichtung der Gebüren von den Quittungen über Kapital und Zinsen, welche dieselbe von den Hypotekarschuldnern, d. i. den Rentendarlehensnehmern empfängt, obliegen würde.

VI. Die in einer weiteren Resolution des Landtages angestrebte Kostenfreiheit der Beschaffung von Katastralextrakten kann im Hinblicke auf den §. 58. des Gesetzes vom 23. Mai 1883, R. G. Bl. Nr. 83, nicht zugestanden werden.

Die Einsichtnahme in die Katastralmappen ist schon derzeit mit keinen Gebüren verbunden; nur muss dieselbe im gesetzlichen Aufbewarungsorte erfolgen.

Die mit dem Finanzministerialerlasse vom 21. April 1892 Zl. 14.145 den Agrarbehörden eingeräumte Begünstigung bei Benützung von Katastralextrakten würde unter den dort bezeichneten Voraussetzungen in den Fällen des vorliegenden Gesetzenwurfes zugestanden werden. Für den Bezug litografierter Mappenabdrücke wird eine 30% Ermässigung gewährt. (Erlass des Finanzministeriums von 3. Jänner 1900, Zl. 64.340 ex 1899).

VII. Was die gewünschte Vermehrung im Personalstande der Beamten zur Evidenzhaltung des Grundsteuerkatasters betrifft, so wird bemerkt, dass in letzter Zeit der Besetzung systemisierter Posten öfters der Mangel an geeigneten Bewerbern im Wege stand. Da sich diese Verhältnisse nunmehr gebessert haben, werden in allen

Fällen der Notwendigkeit Ergänzungen des bisherigen Standes vorgenommen werden. Eine so weitgehende Vermehrung des Personalstandes jedoch, dass am Sitze eines jeden Bezirksgerichtes ein Evidenzgeometer bestellt wäre, könnte aber schon mit Rücksicht auf den damit verbundenen grossen Aufwand nicht in Aussicht genommen werden.

VIII. Hinsichtlich der Resoluton V. a) und b), betreffend die Aenderung des Grundbuchgesetzes, wird auf die dem h. o. Erlasse vom 23. Juni 1902, Zl. 16.270, angeschlossenen Bemerkungen verwiesen.

Von den vorstehenden Ausführungen wollen Euere Exzellenz den galizischen Landesausschuss unverzüglich mit dem Bemerken in Kenntnis setzen, dass die beteiligten Ministerien glauben nunmehr annehmen zu können, es werde diese von dem Bestreben eines möglichst weitgehenden Entgegenkommens gegenüber den Wünschen des Landes geleitete Stellungnahme vom galizischen Landesausschusse als hinreichende Voraussetzung für die Einbringung der in Frage stehenden Landesgesetzvorlage angesehen werden.

Der k. k. Ackerbauminister:
***Giovanelli*** m. p.

# U s t a w a

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem **o tworzeniu włości rentowych.**

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

## Postanowienia ogólne.

§. 1.

W celu utrzymania i wytworzenia rolniczych gospodarstw średnich rozmiarów, może Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, stosownie do postanowień niniejszej ustawy, za pośrednictwem »galicyjskiej krajowej Komisyi dla włości rentowych«, udzielać pożyczek (pożyczek rentowych), które winny być z reguły przez opłatę rocznej renty (annuitety) oprocentowane, jakoteż umarzane i które na posiadłości rolniczej (włości rentowej §§. 4. i n.) hipotecznem prawem zastawu winny być ubezpieczone.

## Warunki udzielenia pożyczki rentowej.

### Cele, na które pożyczka rentowa udzieloną być może.

§. 2.

Pożyczka rentowa może być udzieloną na następujące cele:

a) na spłatę ciężących na gospodarstwie (§§. 4—6) wierzytelności hipotecznych;
b) na spłatę współdziedziców gospodarstwa;

c) na spłatę ceny kupna lub części ceny kupna, tudzież innych kosztów w razie nabycia gospodarstwa lub w razie nabycia części gospodarstwa od innych jego współwłaścicieli lub w razie nabycia gruntów, które mają być połączone w jedną posiadłość lub przyłączone do posiadłości;

d) na pokrycie kosztów, których wymaga wybudowanie lub restauracya budynku mieszkalnego lub budynków gospodarskich na posiadłości stanowiącej gospodarstwo, o ile te budynki są potrzebne do porządnego prowadzenia gospodarstwa;

e) na pokrycie kosztów robót melioracyjnych (nawodnień, odwodnień i t. p.);

f) na sprawienie martwego lub żywego inwentarza potrzebnego dla prowadzenia porządnego gospodarstwa na posiadłości;

g) na dostarczenie kapitału obrotowego, potrzebnego do prowadzenia racyonalnego gospodarstwa na posiadłości, wyjątkowo w tych wypadkach, gdy tego kapitału na odpowiednich warunkach w inny sposób nie można dostarczyć.

## Właściwości zaciągającego pożyczkę.

§. 3.

Pożyczki rentowej można udzielić tylko własnowolnemu zawodowemu rolnikowi, który w tym zawodzie dowiódł praktycznego wyrobienia i w ogólności okazał zdolność gospodarczą tak, iż jest podstawa do przypuszczenia, iż pożyczkę rzeczywiście obróci na cel, na który jest przeznaczoną, i że dobrze gospodarując utrzyma się na włości rentowej.

## Właściwości gospodarstwa.

§. 4.

Gospodarstwo, które przez zahipotekowanie na niem prawa zastawu dla pożyczki rentowej staje się włością rentową, musi być przedewszystkiem poddanem gospodarce rolniczej lub lasowej i nie może mieć mniejszej powierzchni jak 3 ha., ani też większej powierzchni, jak 60 ha, jakoteż nie może wykazywać w rocznym czystym przychodzie katastralnym mniej, jak 50 K a więcej jak 1.000 K.

Wszystkie do gospodarstwa należące nieruchomości muszą być złączone w jedno ciało hipoteczne.

§. 5.

W razie nabycia gospodarstwa lub gruntów, które mają być połączone w jedno gospodarstwo, winien z reguły kompleks gruntów albo tworzyć nierozerwalną całość albo też każdy oddzielny kawałek gruntu winien mieć takie rozmiary i kształt, jakoteż położenie w stosunku do innych części składowych gospodarstwa, iżby o ile możności jak najbardziej odpowiadały celom gospodarki.

Od tych wymogów można odstąpić, jeśli wskutek ich braku ze względu na dane stosunki porządna gospodarka istotnie nie ucierpi.

§. 6.

Gospodarstwo musi obejmować budynki mieszkalne i gospodarcze, potrzebne do prowadzenia porządnej gospodarki, w odpowiednim stanie, lub też musi być daną — czy to przez to, że na ten cel przyznaną będzie pożyczka rentowa, czy to w inny odpowiedni sposób — dostateczna rękojmia, że budynki takie będą wybudowane lub do odpowiedniego stanu przyprowadzone.

## Wysokość pożyczki rentowej.

§. 7.

Wysokość pożyczki rentowej wraz z ewentualnie poprzedzającemi ją ciężarami (§. 9.) nie może przenosić kwoty, którą da trzydziestokrotny czysty dochód katastralny wraz z połową wartości, w której są ubezpieczone budynki mieszkalne i gospodarcze, potrzebne do prowadzenia porządnej gospodarki, lub też kwoty, która przedstawiać będzie trzy czwarte części wartości gospodarstwa, oznaczonej przez osobne jego oszacowanie.

W obrębie powyżej określonej granicy nie należy wymierzać wyższej pożyczki rentowej jak tylko taką, iżby właściciel włości rentowej mógł po uwzględnieniu ciężarów ciężących na włości wraz z mającą ją obciążać rentą, tudzież po uwzględnieniu kosztów gospodarstwa, mieć w pozostałym czystym przychodzie z włości dostateczne pokrycie kosztu odpowiedniego utrzymania siebie i swej rodziny.

## Stosunek własności.

§. 8.

Pożyczki rentowej można udzielić tylko wyłącznemu właścicielowi gospodarstwa lub temu, kto je na wyłączną własność nabędzie. Stosunek współwłasności o tyle nie wyklucza udzielenia pożyczki rentowej, o ile zachodzi między małżonkami.

## Hipoteczne zabezpieczenie.

§. 9.

Pożyczki rentowej można tylko wtedy udzielić, jeśli prawo zastawu dla niej może być wpisanem (zaintabulowaniem) z odpowiedniem pierwszeństwem hipotecznem na gospodarstwie (§. 4.), na którego rzecz pożyczka rentowa ma być zużytą (§. 2.).

Pierwszeństwo hipoteczne wtedy jest odpowiedniem, jeśli prawo zastawu dla pożyczki rentowej w wykazie hipotecznym obejmującym włość rentową następuje bezpośrednio po podatkach, daninach publicznych i tych ciężarach, które ewentualnie na tem ciele hipotecznem ciężą jako zobowiązania wynikłe ze spółki wodnej w myśl §. 23. ustawy państwowej z dnia 30. maja 1869 r. Dz. u. p. Nr. 93, lub z pożyczki zaciągniętej bądź to w myśl §. 1. ustawy państwowej z dnia 6. lipca 1896 r. Dz. u. p. Nr. 144, bądź to w myśl §. 44. ustawy państwowej z dnia 7. czerwca 1883 r. Dz. u. p. Nr. 92.

Pierwszeństwo hipoteczne przysługujące służebnościom gruntowym, wymowom, prawom najmu i dzierżawy i ciężarom realnym, ktoreby ciężyły na gruntach, stanowić mających włość rentową, o tyle nie przeszkadza udzieleniu pożyczki rentowej, o ile te ciężary przypuszczalnie nie będą zagrażać istnieniu i rozwojowi gospodarczemu włości rentowej i bezpieczeństwu pożyczki rentowej.

Zabezpieczenie pożyczki rentowej przez wpis hipoteki łącznej na kilku ciałach hipotecznych jest niedopuszczalnem.

§. 10.

Przy udzielaniu pożyczki rentowej należy badać, chociażby uzyskanie odpowiedniego pierwszeństwa hipotecznego w myśl §. 9. nie przedstawiało trudności, czy gospodarcza trwałość włości rentowej i bezpieczeństwo pożyczki rentowej nie będą przypuszczalnie zagrożone przez ciężary, następujące po pożyczce rentowej.

## Stosunek prawny między właścicielem włości rentowej, a krajową Komisyą dla włości rentowych.

### Ogólne obowiązki właściciela włości rentowej.

§. 11.

Właściciel włości rentowej ma użyć pożyczki rentowej rzeczywiście na osiągnięcie celu, na który mu udzieloną została. Dalej jest on obowiązany porządnie gospodarować na włości rentowej, a więc także utrzymywać w dobrym stanie budynki mieszkalne i gospodarskie, potrzebne do porządnego gospodarowania. Również ma on obowiązek utrzymywać w dobrym stanie, a w razie potrzeby uzupełniać gospodarczy inwentarz martwy i żywy.

Właściciel włości rentowej winien wcześnie uiszczać podatki przypadające z włości rentowej i stosownie do rozporządzeń kraj. Komisyi dla włości rentowych określających bliżej ten obowiązek ubezpieczać potrzebne do porządnego prowadzenia gospodarki budynki mieszkalne i gospodarskie, martwy i żywy inwentarz gospodarczy i zebrane płody od ognia, a o ile tak zarządzi krajowa Komisya dla włości rentowych, także zasiewy od gradu.

Właściciel włości rentowej winien wykazać stosownie do szczegółowych przepisów, które wyda kraj. Komisya dla włości rentowych, w jaki sposób zużył pożyczkę rentową, dalej, że wcześnie uiścił przypadające z włości rentowej podatki, że się od ognia a ewentualnie od gradu ubezpieczył, jakoteż że każdorazowe premie opłacił.

Właściciel włości rentowej winien też przedłożyć oświadczenie odnośnego zakładu ubezpieczającego, że zakład sumę ubezpieczoną wypłaci do jego rąk jedynie za zezwoleniem kraj. Komisyi dla włości rentowych.

## Ustanowienie pełnomocnika dla współwłaścicieli.

§. 12.

Jeśli po zaintabulowaniu prawa zastawu dla pożyczki rentowej powstanie odnośnie do włości rentowej stosunek współwłasności a to między osobami, które nie są małżonkami (§. 8.), natenczas są współwłaściciele obowiązani ustanowić, z reguły z pośród siebie pełnomocnika, któremu poruczą gospodarowanie na włości rentowej i którego uprawnią do zastępywania współwłaścicieli we wszystkich sprawach dotyczących pożyczki rentowej. Ustanowienie pełnomocnika w sposób prawem przepisany winno nastąpić w terminie najwyżej 4 miesięcy od chwili wpisania współwłasności w księgach gruntowych i o osobie pełnomocnika winna być w tymże terminie zawiadomiona krajowa Komisya dla włości rentowych.

Pełnomocnik musi mieć właściwości wymagane w §. 3.

## Nadzór krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 13.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma czuwać — stosownie do szczegółowych przepisów, które wyda — nad wypełnieniem zobowiązań, nałożonych na właściciela włości rentowej w postanowieniach §. 11.

Komisya jest dalej uprawnioną, jeśli właściciel włości rentowej nie wypełnia odnośnych zobowiązań, uiszczać w jego zastępstwie przypadające z włości rentowej podatki, zawrzeć umowę o ubezpieczenie od ognia i gradu i uskuteczniać stąd wynikające wypłaty.

## Opłacanie renty.

§. 14.

Właściciel włości rentowej winien z reguły (§. 15.) płacić, od chwili wypłacenia mu pożyczki rentowej począwszy, półrocznie z dołu przypadającą rentę na oprocentowanie i umorzenie pożyczki rentowej.

Miejsce płatności renty i półroczne terminy oznaczy kontrakt rentowy.

Renta wynosi stosownie do tego, czy krajowa Komisya rentowa wypłaciła pożyczkę w 4-ro procentowych, czy w 4·5 procentowych listach rentowych (§. 52), 4·5 procent lub 5 procent imiennej wartości listów rentowych i w pierwszym wypadku winna być uiszczoną przez 56 lat, w drugim zaś przez 52 lat.

## Przyznanie wolnego roku.

§. 15.

Jeśli pożyczka rentowa udzieloną została na cel oznaczony w §. 2 lit. c., natenczas może być w kontrakcie rentowym zawarte postanowienie, że opłata renty ma się rozpocząć dopiero po upływie roku od dnia wypłaty pożyczki rentowej.

W takim razie podwyższa się kapitał rentowy do umorzenia zostający o kwotę równą jednorocznym odsetkom od wydanych listów rentowych a przypadająca od tak podwyższonego kapitału rentowego renta płaconą będzie po myśli §. 14. przez 56, względnie 52 lat.

## Ściąganie zaległych rent.

§. 16.

Jeśli właściciel włości rentowej nie uiścił renty w terminie jej płatności a nie zachodzą szczególne okoliczności, któreby nakazywały natychmiastowe ściągnięcie renty, natenczas winna krajowa Komisya dla włości rentowych przedewszystkiem dłużnika upomnieć, wyznaczając mu równocześnie odpowiedni termin do spłaty renty, po którego bezskutecznym upływie mogą być wdrożone kroki do przymusowego ściągnięcia renty.

## Wypowiedzenie pożyczki rentowej przez właściciela włości rentowej.

§. 17.

Właściciel włości rentowej może po upływie dziesięciu lat od zaintabulowania prawa zastawu dla pożyczki rentowej wypowiedzieć krajowej Komisyi dla włości rentowych pożyczkę rentową w celu spłacenia jej już to w całości, już w części.

Przed upływem wspomnianego okresu czasu może właściciel włości rentowej wypowiedzieć krajowej Komisyi dla włości rentowych, czy to jednorazowo, czy w kilku wypowiedzeniach, co najwyżej tylko jedną czwartą część jeszcze do spłaty pozostającej pożyczki rentowej.

Kraj. Komisya rentowa może w wypadkach szczególnie godnych uwzględnienia pozwolić właścicielowi włości rentowej na wypowiedzenie czy to całej, czy resztującej części pożyczki rentowej, nawet przed upływem okresu czasu ustanowionego w pierwszym ustępie niniejszego paragrafu.

Wypowiedziana pożyczka rentowa lub wypowiedziana jej część winna być spłaconą w 6 miesięcy od uskutecznienia wypowiedzenia w miejscu płatności, które oznacza kontrakt rentowy.

Jeśli wypowiedziana i spłacona kwota z pożyczki rentowej wynosi przynajmniej czwartą część pozostającej jeszcze spłaty pożyczki rentowej, natenczas jest właściciel włości rentowej uprawnionym zażądać ułożenia nowego planu umorzenia, na którego podstawie reszta pożyczki rentowej pozostająca do spłaty może być umorzona w obrębie czasu, jaki w myśl kontraktu rentowego bieży jeszcze dla umorzenia pożyczki.

## Wypowiedzenie pożyczki rentowej przez krajową Komisyę dla włości rentowych.

§. 18.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma prawo wypowiedzenia właścicielowi włości rentowej pożyczki w celu jej spłacenia:

a) jeśli właściciel włości rentowej przez dłuższy przeciąg czasu nie czyni zadość zobowiązaniom określonym w §. 11; lub

b) jeżeli sposób prowadzenia gospodarstwa jest taki, że może zmniejszyć znacznie i na dłuższy przeciąg czasu wartość włości rentowej; lub

c) jeżeli gospodarcze postępowanie właściciela włości rentowej jest lekkomyślne a wskutek tego słusznie można przypuszczać, że się on nie zdoła utrzymać na włości rentowej; lub

d) jeżeli krajowa Komisya dla włości rentowych wdrożyła dla ściągnięcia jednej zaległej spłaty renty kroki egzekucyjne; lub

e) jeżeli do majątku właściciela włości rentowej otworzono konkurs; lub

f) jeżeli właściciel włości rentowej utracił własnowolność lub jeśli włość rentowa przeszła na właściciela, który nie jest własnowolnym (§. 3.) a słusznie należy przypuszczać, że wskutek tego będzie zagrożoną odpowiednia celowi gospodarka na włości rentowej lub bezpieczeństwo pożyczki rentowej; lub

g) jeżeli włość rentowa przeszła na własność osoby, która innym wymogom określonym w §. 3. nie odpowiada; lub

h) jeżeli współwłaściciele włości rentowej nie wypełnili nałożonego na nich w §. 12. zobowiązania pomimo wystosowania do nich po upływie terminu 4 miesięcznego w dalszym terminie dwumiesięcznym.

W sześć miesięcy po uskutecznieniu wypowiedzenia należy spłacić pożyczkę rentową w miejscu płatności, oznaczonem w kontrakcie rentowym.

## Wypowiedzenie pożyczki rentowej w następstwie wywłaszczenia włości rentowej lub oddzielenia jej części.

§. 19.

W razie wywłaszczenia włości rentowej ma zarówno krajowa Komisya dla włości rentowych jak właściciel włości rentowej prawo wypowiedzieć pożyczkę rentową celem jej spłaty, po prawomocności orzeczenia wywłaszczającego.

Jeżeli wywłaszczoną zostanie tylko część włości rentowej lub jeżeli w myśl postanowień §. 20. ustęp ostatni i §. 21. niniejszej ustawy oddzieloną zostanie z włości rentowej jakaś jej część, natenczas może krajowa Komisya dla włości rentowych wypowiedzieć pożyczkę rentową celem jej spłaty w całości lub części, jeżeli wymiar powierzchni lub czysty dochód katastralny spadnie poniżej najniższej granicy, oznaczonej w §. 4, lub jeżeli pożyczka rentowa nie mieści się już w obrębie granicy, oznaczonej w §. 7., lub wreszcie, jeżeli wogóle wskutek oddzielenia jest wykluczoną możność gospodarowania odpowiedniego celowi na pozostałej części włości rentowej.

Wypowiedzianą pożyczkę rentową należy spłacić w sześć miesięcy od uskutecznienia wypowiedzenia w miejscu płatności, oznaczonem w kontrakcie rentowym.

## Niepodzielność włości rentowej. Warunki oddzielenia części składowych. Częściowa spłata pożyczki rentowej.

§. 20.

Obciążenie gospodarstwa pożyczką rentową ma — jak długo ta pożyczka hipotecznie na gospodarstwie cięży — to następstwo,

że czynności prawne, których przedmiotem jest oddzielenie z niepodzielnej włości rentowej jakiejś części składowej wymagają do swej ważności zezwolenia kraj. Komisyi dla włości rentowych i że, wyjąwszy wypadki określone w ustępie trzecim niniejszego paragrafu i w §. 25., oddzielenie części składowej włości rentowej nie może przyjść do skutku bez zezwolenia krajowej Komisyi dla włości rentowych.

Otwarcie nowego wykazu hipotecznego dla oddzielonej części przy równoczesnem przeniesieniu prawa zastawu dla pożyczki rentowej na nowy wykaz hipoteczny jest niedopuszczalnem.

Nie zachodzi potrzeba zezwolenia krajowej Komisyi dla włości rentowych, jeżeli oddzielenie ma nastąpić w drodze wywłaszczenia lub na podstawie wpisu hipotecznego, który istniał już w czasie wejścia w życie skutków prawnych niepodzielności.

§. 21.

Krajowa Komisya dla włości rentowych winna udzielić zezwolenia na oddzielenie części składowej włości rentowej, o ile oddzielenie takie koniecznem jest w celu budowy, przełożenia lub rozszerzenia publicznych gościńców lub dróg, przeprowadzenia regulacyi wód lub odwodnień lub w celu podjęcia innych zarządzeń odpowiadających interesom publicznym lub kultury krajowej.

Udzielenie przyzwolenia może Komisya dla włości rentowych uczynić zależnem od spłaty takiej części pożyczki rentowej, któraby odpowiadała wartości tej części składowej nieruchomości, która miałaby być oddzieloną.

§. 22.

Krajowa Komisya dla włości rentowych winna dalej udzielić zezwolenia na oddzielenie części składowej włości rentowej, jeżeli oddzielenie ma nastąpić w celu zamiany za inną nieruchomość, która ma być wcieloną do włości rentowej, a nie jest mniejszej wartości jak część składowa, która ma być oddzieloną i jeżeli jest dowiedzionem, że ta zamiana leży albo w interesie arondacyi włości rentowej, albo łatwiejszego i lepszego gospodarowania na niej. (§. 10 ustawy państwowej z 6. lutego 1869 r. Dz. u. p. Nr. 18. i ustawa krajowa z 5. kwietnia 1870 r. Dz. ustaw i rozp. kr. Nr. 36).

§. 23.

Krajowa Komisya dla włości rentowych może we wszystkich innych wypadkach zezwolić na oddzielenie składowej części włości rentowej, jeżeli wskutek oddzielenia:

a) wymiar powierzchni lub czysty dochód katastralny nie spadną poniżej granic oznaczonych w §. 4. jako najniższe; lub

b) pożyczka rentowa nie przeniesie granicy określonej w §. 7.; lub

c) odpowiednie celowi gospodarowanie na pozostałej części włości rentowej nie stanie się niemożliwem.

## Łączenie włości rentowych i wcielanie do nich nieruchomości.

§. 24.

Łączenie dwu lub więcej włości rentowych w jedną włość rentową jest niedozwolonem. Połączenie innej nieruchomości z wło-

ścią rentową może nastąpić za zezwoleniem krajowej Komisyi dla włości rentowych. Komisya może udzielić zezwolenia, jeżeli:

a) nieruchomość nie jest obciążoną i

b) wskutek połączenia nieruchomości z włością rentową powierzchnia włości rentowej lub czysty dochód katastralny z niej nie przeniosą najwyższego wymiaru oznaczonego w §. 4., jako też

c) przez to połączenie gospodarowanie odpowiednie celowi na włości rentowej zostanie ułatwionem i popartem.

### Zmiany na włości rentowej wskutek agrarnych operacyi.

§. 25.

Zmiany, które nastąpią odnośnie do części składowych włości rentowej jako skutek przeprowadzenia operacyi agrarnej na podstawie ustaw państwowych z d. 7. czerwca 1883 r. dz. u. p. Nr. 92—94 i ustaw krajowych z d. 19. grudnia 1899 dz. u. i rozp. kr. Nr. 18—20, nie wymagają zezwolenia kraj. Komisyi dla włości rentowych.

### Ustanowienie praw zastawu.

§. 26.

Po wpisaniu niepodzielności włości rentowej w księgach gruntowych mogą być na niej skutecznie ustanawiane umowne prawa zastawu, o ile nie chodzi o żadne z obciążeń wymienionych w §. 9. ustępie 2. niniejszej ustawy, jedynie na podstawie zezwolenia kraj. Komisyi dla włości rentowych.

## Postanowienia hipoteczne.

### Uprawnienie kraj. Komisyi dla włości rentowych do wnoszenia podań hipotecznych.

§. 27.

Kraj. Komisya dla włości rentowych jest uprawnioną do wnoszenia podań do właściwych sądów o podjęcie wszystkich tych hipotecznych czynności urzędowych, które stoją w związku z tworzeniem włości rentowych i pożyczką rentową.

W szczególności może krajowa Komisya dla włości rentowych upraszać także o intabulacyę prawa własności na włości rentowej na rzecz zaciągającego pożyczkę rentową.

Dokumenty, w szczególności kontrakty rentowe, na których podstawie tego rodzaju podania wnoszone będą, muszą odpowiadać wymogom prawnym.

## Intabulacya prawa zastawu dla pożyczki rentowej i adnotacya niepodzielności włości rentowej.

§. 28.

Jeżeli na podstawie kontraktu rentowego wniesiono podanie o intabulacyę prawa zastawu dla pożyczki rentowej, natenczas właściwy sąd hipoteczny winien takiemu podaniu uczynić zadość jedynie wtedy, jeżeli:

1. włość rentowa tworzy tylko jedno ciało hipoteczne lub jeżeli nieruchomości składające włość rentową należą wprawdzie do kilku ciał hipotecznych, jednakże równocześnie wniesiono podanie o ich połączenie w jedno ciało hipoteczne a nie ma przeciwko takiemu ich połączeniu przeszkody, i

2. jeżeli to gospodarstwo jest wolne od ciężarów, lub jeżeli ciężące na niem pretensye będą równocześnie wykreślone, albo wreszcie jeżeli wierzyciele hipoteczni zezwolą na przyznanie wymaganego (§. 9.) stopnia pierwszeństwa dla pożyczki rentowej.

Nie podlega badaniu sądów hipotecznych, czy zachodzą warunki udzielenia pożyczki rentowej po myśli §§. 2—7. i §. 10. niniejszej ustawy.

Równocześnie z intabulacyą pożyczki rentowej należy wpisać w karcie stanu majątkowego adnotacyę niepodzielności włości rentowej i to w następującej formule: »Niepodzielna włość rentowa na podstawie ustawy z dnia . . . . i kontraktu rentowego z dnia . . . . między galicyjską krajową komisyą dla włości rentowych i . . . . «.

## Wykreślenie adnotacyi o niepodzielności.

§. 29.

Skoro wykreślonem zostanie prawo zastawu dla pożyczki rentowej, należy też wykreślić adnotacyę o niepodzielności a to w braku podania nawet z urzędu.

## Uwidocznienie zezwolenia krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 30.

We wszystkich wypadkach, w których w myśl niniejszej ustawy jest wymagane zezwolenie krajowej Komisyi dla włości rentowych na wpis w księgach hipotecznych, należy — jeśli kraj. Komisya dla włości rentowych sama nie wniosła podania o wpis, — wyraźnie uwidocznić przy dotyczącym wpisie, że Komisya zezwolenia nań udzieliła.

## Rejestr (Index).

§. 31.

W każdym sądzie hipotecznym winien być prowadzony rejestr (index), któryby uwidaczniał włości rentowe.

## Powołane do wykonywania ustawy organa samorządne.

### Krajowa Komisya dla włości rentowych i Wydział krajowy.

§. 32.

W myśl postanowień niniejszej ustawy są powołane do tworzenia włości rentowych, udzielania pożyczek rentowych i sprawowania czynności połączonych z emisyą listów rentowych:

1. Ustanowiona przy Wydziale krajowym jako organ krajowy, z siedzibą we Lwowie, krajowa Komisya dla włości rentowych;

2. Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Postanowienia ustawy z 24. kwietnia 1874 dz. u. p. Nr. 48. mają zastosowanie do wytworzonej niniejszą ustawą organizacyi kredytu ziemskiego.

### Skład krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 33.

W skład krajowej Komisyi dla włości rentowych wchodzą: Marszałek krajowy lub jego zastępca jako przewodniczący i sześciu członków, z których wybiera dwóch Sejm krajowy, dwóch Wydział krajowy a wreszcie dwóch powołuje Namiestnik.

Każdy członek Komisyi ma zastępcę w ten sam sposób wybranego, względnie powołanego, który go zastępuje w razie zajścia przeszkody w urzędowaniu członka.

### Czas trwania funkcyi przewodniczącego i członków.

§. 34.

Przewodniczący i wybrani przez Sejm krajowy jakoteż przez Wydział krajowy członkowie należą do Komisyi przez czas trwania kadencyi sejmowej.

Jeżeli któryś z członków (lub zastępców) wybranych przez Sejm lub Wydział krajowy wystąpi z Komisyi przed upływem kadencyi sejmowej, natenczas należy na resztę czasu jej trwania wybrać nowego członka (lub zastępcę).

Członkowie (lub zastępcy) powołani przez Namiestnika nie są powoływani na określony okres czasu, jednakże mogą być każdego czasu odwołani i przez innych zastąpieni.

### Uchwały Komisyi.

§. 35.

Uchwały krajowej Komisyi dla włości rentowych zapadają na posiedzeniach (absolutną) bezwzględną większością głosów.

Przewodniczący bierze udział w głosowaniach. W razie równości głosów, rozstrzyga to zapatrywanie, do którego przystąpił przewodniczący.

Komisya jest zdolną do powzięcia uchwały, skoro oprócz przewodniczącego bierze udział w posiedzeniu 3 członków (lub zastępców) a wśród nich jeden członek (lub zastępca) z pośród członków (zastępców) powołanych przez Namiestnika.

### Zawieszenie uchwał Komisyi. Orzeczenie Wydziału krajowego.

§. 36.

Przewodniczący ma prawo zawiesić uchwałę Komisyi.

Jeżeli uchwała została zawieszoną, rozstrzyga Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem o przedmiocie uchwały a to orzeczenie ma być podstawą dalszego postępowania.

Jeżeli w głosowaniu nad udzieleniem pożyczki rentowej lub nad sprawą, w której chodzi o bezpieczeństwo pożyczki rentowej lub bezpieczeństwo listów rentowych, członkowie (zastępcy) powołani przez Namiestnika zostali w mniejszości, na żądanie Namiestnika ma nastąpić postępowanie przepisane w poprzednim ustępie §. niniejszego na wypadek zawieszenia uchwały.

### Zakres działania Komisyi.

§. 37.

Krajowa Komisya dla włości rentowych, o ile nie chodzi o sprawy, które są zastrzeżone Sejmowi, Wydziałowi krajowemu lub porozumieniu Wydziału krajowego z Namiestnictwem, powołaną jest do stanowienia we wszystkich sprawach, które w myśl niniejszej ustawy dotyczą tworzenia włości rentowych, udzielania pożyczek rentowych i sprawowania czynności połączonych z emisyą listów rentowych. W szczególności ma Komisya podejmować potrzebne dochodzenia i stwierdzenia, wydawać zarządzenia konieczne dla przeprowadzenia uchwał i przedkładać wnioski odpowiednie.

Krajowa Komisya dla włości rentowych zastępuje kraj wobec osób trzecich w sprawach należących do jej zakresu działania. Wszystkie do tych spraw odnoszące się pisma i dokumenty — z wyjątkiem listów rentowych (§. 49). — wychodzą w imieniu krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 38.

W szczególności oznacza krajowa Komisya dla włości rentowych wartość gospodarstwa, na które ma być udzieloną pożyczka i zarządza ewentualnie potrzebne w tym celu oszacowania (§. 7).

Przy takiem oszacowaniu należy uwzględnić z jednej strony ciężary na gospodarstwie ciężące, z drugiej strony wzrost wartości, którego niezawodnie należy oczekiwać, zwłaszcza zaś wzrost wartości wynikający wskutek wybudowania lub przyprowadzenia do należytego stanu budynków mieszkalnych i gospodarczych, potrzebnych do porządnego prowadzenia gospodarstwa.

W razie potrzeby należy na razie poprzestać na tymczasowem oszacowaniu, przeprowadzić zaś stanowcze oszacowanie dopiero po ukończeniu robót budowlanych i ubezpieczeniu budynków.

Oszacowanie należy przeprowadzać za pomocą wyznaczonycq do tego organów krajowej Komisyi dla włości rentowych luh rzeczoznawców, powoływanych od wypadku do wypadku.

Komisya jest uprawnioną wydawać instrukcye o przeprowadzaniu oszacowania.

Regulamin oszacowań podlega zatwierdzeniu ze strony Wydziału krajowego, który w tej mierze ma porozumieć się z Namiestnictwem.

§. 39.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma dalej przyznawać pożyczki rentowe, wygotowywać kontrakty rentowe, zawiadamiać Wydział krajowy o potrzebie wydania listów rentowych i zarządzać ich wydanie.

§. 40.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma prawo przedstawiać Wydziałowi krajowemu wnioski w sprawie zastosowania środków zmierzających do podniesienia kultury krajowej a w szczególności w sprawie podejmowania melioracyi gruntowych (nawodnień, odwodnień i t. p.) jakoteż operacyi agrarnych, o ile do przedłożenia takich wniosków nadarzy się jej sposobność przy wykonywaniu poruczonego jej nadzoru nad gospodarstwem na włościach rentowych.

## Koszta utrzymania krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 41.

Wydatki potrzebne na utrzymanie krajowej Komisyi dla włości rentowych łącznie z wynagrodzeniem jej organów i odszkodowaniem za podróże ich i pełnienie służby po za miejscem siedziby ponosi fundusz krajowy.

Przewodniczący i członkowie (zastępcy) Komisyi pełnią swe obowiązki bezpłatnie, może im jednak być przyznanem wynagrodzenie w razie, jeśli pełnienie obowiązków wymaga szczególnych trudów. Również mają oni prawo do dyet i zwrotu kosztów podróży przy wyjazdach podejmowanych z urzędu.

§. 42.

Na wnoszących prośbę o pożyczkę rentową, nie należy nakładać obowiązku zwrotu kosztów zbadania wniesionego podania przez krajową Komisyę dla włości rentowych, jeśli prośby te będą czy to w całości, czy częściowo tylko uwzględnione. Przeciwnie na starającego się o pożyczkę rentową, którego prośba nie będzie uwzględnioną, można nałożyć obowiązek zwrotu tych kosztów już to w całości, już w stosownej części.

Komisya może zarządzić, że przy wniesieniu podania o pożyczkę rentową ma wnoszący podanie złożyć pewną odpowiednią kwotę jako zabezpieczenie zwrotu owych kosztów. Wysokość kwot, jakie tym tytułem winnyby być składane, może być oznaczoną w osobnej taryfie.

## Zakres działania Wydziału krajowego.

§. 43.

Wydział krajowy nadzoruje działalność krajowej Komisyi dla włości rentowych i wydaje zarządzenia zastrzeżone dlań w myśl niniejszej ustawy.

§. 44.

Wydział krajowy wydaje regulaminy służbowe dla organów krajowej Komisyi dla włości rentowych i zarządzenia potrzebne dla zapewnienia prawidłowego toku jej działalności; mianuje jej organa, oznacza ich pobory i ustanawia wysokość należnych im dyet i kosztów podróży.

Wydział krajowy ustanawia dalej wynagrodzenia należące się przewodniczącemu lub członkom (zastępcom) Komisyi za szczególne trudy, jakoteż należne im dyety i koszta podróży, o ile członkowie komisyi nie są urzędnikami państwowymi i wskutek tego nie należy im przyznać dyet i kosztów podróży w myśl przepisów obowiązujących dla urzędników państwowych.

§. 45.

Wydział krajowy winien corocznie przedkładać Sejmowi krajowemu sprawozdania o czynnościach krajowej Komisyi dla włości rentowych i jej kosztach, o udzielonych pożyczkach rentowych jako też o hipotecznych prawach zastawu dla tych pożyczek nabytych, o stanie emisyi listów rentowych i funduszów odnoszących się do listów rentowych (§. 61).

## Odpowiedzialność za zaciągnięte przez kraj zobowiązania.

§. 46.

Za zobowiązania zaciągnięte przez kraj w myśl niniejszej ustawy odpowiadają w pierwszym rzędzie a mianowicie odnośnie do zobowiązań wypływających z emisyi listów rentowych przedewszystkiem majętności, które dla tych listów stanowią kaucyę (§§. 51. i 61.), a w dalszym rzędzie Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

## Prawo nadzoru Władz państwowych.

§. 47.

Namiestnictwo jest uprawnionem badać całą działalność krajowej Komisyi dla włości rentowych.

Namiestnictwo może też każdego czasu zażądać przedłożenia potrzebnych wykazów o działalności kraj. Komisyi dla włości rentowych i jej zapasach kasowych.

§. 48.

Dla wykonywania określonego w §. 47. nadzoru nad działalnością Komisyi ma Rząd ustanowić swego Komisarza, do którego też należeć będzie wykonywanie zadań przekazanych komisarzowi rządowemu w ustawie z d. 24. kwietnia 1874 r. Dz. u. p. Nr. 48. Komisarz ten ma nadto te wszystkie prawa, które są wy-

pływem nadzoru państwowego nad bankami akcyjnemi lub udziałowemi.

Jeśliby Komisya przekroczyła swój zakres działania lub naruszyła przepisy ustawowe, natenczas ma Namiestnik prawo po wysłuchaniu Wydziału krajowego zakazać wykonania jej uchwał.

## Listy rentowe.

### Emisya listów rentowych.

§. 49.

Kraj Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ma prawo wydawać listy rentowe opiewające na okaziciela.

Listy rentowe wystawia Wydział krajowy pod tytułem: »List rentowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem«. Listy rentowe mają mieć arkusz kuponowy i talon.

Bliższe przepisy o formie i treści listów rentowych, o wysokości kwot, na które mogą opiewać poszczególne sztuki listów, o liczbie kuponów, które mają być dołączone do każdego listu rentowego, o planie umorzenia listów rentowych, wyda Wydział krajowy za zatwierdzeniem przez Ministerstwa: skarbu i rolnictwa.

### Najwyższa suma listów rentowych.

§. 50.

Każdoczesna suma znajdujących się w obiegu listów rentowych nie może przenosić kwoty 5,000.000 koron.

Podwyższenie tej kwoty może nastąpić jedynie w drodze ustawy krajowej.

### Stosunek listów rentowych do pożyczek rentowych.

§. 51.

Suma wydanych listów rentowych nie może przewyższać równoczesnej sumy niespłaconych i prawem zastawu ubezpieczonych pożyczek rentowych.

Pożyczki rentowe ubezpieczone prawem zastawu odpowiadają jako kaucya na zaspokojenie pretensyi płynących z listów rentowych. Tę właściwość należy uwidocznić w księgach hipotecznych przy intabulacyi prawa zastawu dla zabezpieczenia roszczenia z pożyczki rentowej. (§. 5. ustawy z d. 24. kwietnia 1874 r. Dz. u. p. Nr. 48.).

### Stopa procentowa listów rentowych.

§. 52.

Listy rentowe będą wydawane w dwu typach, a mianowicie z cztero- i cztero i pół procentowem oprocentowaniem.

Wydział krajowy ustanawia każdym razem stopę procentową, z którą listy rentowe mają być wydawane.

### Daty wystawienia listów rentowych.

§. 53.

Listy rentowe będą wydawane z określonemi, odpowiadającemi terminom zapadłości kuponów datami, a mianowicie z: 1. stycznia, 1. kwietnia, 1. lipca i 1. października.

### Uwierzytelnienie listów rentowych przez komisarza rządowego.

§. 54.

Wystawienie listów rentowych może tylko wtedy nastąpić, gdy komisarz rządowy (§. 48.) uwierzytelni swoim podpisem dodane do każdego listu rentowego potwierdzenie, że list ten wydany jest na podstawie pożyczki rentowej hipotecznem prawem zastawu zabezpieczonej.

### Wypłata i spłata pożyczek rentowych w listach rentowych.

§. 55.

Po przeprowadzeniu hipotecznej intabulacyi prawa zastawu dla pożyczki wypłaconą będzie pożyczka w listach rentowych według nominalnej ich wartości. Krajowa komisya dla włości rentowych może sobie jednakże zastrzedz komisową sprzedaż listów rentowych na rachunek zaciągającego pożyczkę rentową.

Spłaty kapitału, które w razie wypowiedzenia pożyczki rentowej lub pewnej jej części trzeba uiścić, mogą być uiszczone stosownie do wyboru dłużnika w gotówce lub w listach rentowych wedle ich nominalnej wartości.

### Prawo posiadacza listu rentowego.

§. 56.

Posiadacz listu rentowego ma prawo do podjęcia odsetek listu rentowego, które przypadają półrocznie z dołu w dniu zapadłości kuponu, a w razie wylosowania listu rentowego, do wypłaty imiennej wartości wylosowanego listu.

### Wykupno listów rentowych.

§. 57.

Listy rentowe wykupuje się albo w drodze skupu, o ile je nabyć można po imiennej wartości lub poniżej tejże, albo przez wylosowanie.

Wydział krajowy postanawia na wniosek krajowej Komisyi dla włości rentowych, czy i o ile wykup listów rentowych ma być

dokonanym w jednej lub drugiej drodze i oznacza losowania, które należy podjąć.

### Losowanie listów rentowych.

§. 58.

Losowanie winno być na ośm dni przed terminem losowania podanem do publicznej wiadomości przez obwieszczenie, — które ma obejmować także sumę listów rentowych, które mają być poddane losowaniu, — w krajowej gazecie urzędowej i w części urzędowej »Gazety wiedeńskiej«. Akt losowania odbywać się winien publicznie.

Suma listów rentowych, które będą wylosowane winna odpowiadać kwocie, która na 14 dni przed losowaniem stanowiła cały stan majątku funduszu umorzenia (§. 63.), o ile ten fundusz po myśli postanowienia §. 57. nie został użyty na wykupno listów rentowych.

Kwoty niższe niż najmniejsze, na które list zastawny może opiewać, nie będą uwzględniane przy losowaniu.

Numera wyciągniętych listów rentowych winny być ogłoszone w urzędowej gazecie krajowej i w urzędowej części »Gazety wiedeńskiej«.

### Wypłata wylosowanego listu rentowego.

§. 59.

Wypłata wylosowanego listu rentowego następuje w sześć miesięcy od wylosowania za zwrotem listu rentowego wraz z arkuszem kuponowym i talonem i za równoczesnem wyrównaniem zaległych jeszcze po dzień płatności listu a nie zadawnionych odsetek tudzież za potrąceniem sumy, ewentualnie brakujących a nie zapadłych kuponów.

Oprocentowanie wylosowanych listów rentowych ustaje z dniem płatności listu.

### Niszczenie listów rentowych wylosowanych i wykupionych.

§. 60.

Listy rentowe nabyte czy to w drodze wykupna, czy wylosowania, zarówno jak i listy, które wskutek spłat pożyczek rentowych wracają do kasy, winny być natychmiast niszczone wraz z arkuszami kuponowymi i talonami.

### Fundusze emisyi listów rentowych.

§. 61.

Dla przeprowadzenia czynności, odnoszących się do emisyi listów rentowych, winny być utworzone trzy fundusze, a to:

a) fundusz oprocentowania listów rentowych;
b) fundusz umorzenia listów rentowych;
c) fundusz rezerwowy listów rentowych.

Także te fundusze odpowiadają jako kaucya za zaspokojenie zobowiązań płynących z listów rentowych.

### Sposób tworzenia funduszu oprocentowania i jego przeznaczenie.

§. 62.

Fundusz oprocentowania jest przeznaczony na oprocentowanie listów rentowych a tworzy się go z tych części wpływających rent, które są przeznaczone na oprocentowanie pożyczek rentowych.

### Sposób tworzenia funduszu umorzenia i jego przeznaczenie.

§. 63.

Fundusz umorzenia jest przeznaczonym na wykupywanie listów rentowych i spłatę wylosowanych listów rentowych. Tworzy się on z:

a) z tych części wpływających rent, które sa przeznaczone na umorzenie pożyczek rentowych;

b) ze spłaconych gotówką pożyczek rentowych.

### Sposób tworzenia funduszu rezerwowego i jego przeznaczenie.

§. 64.

Fundusz rezerwowy jest przeznaczonym na pokrycie możliwych braków w funduszu oprocentowania i umorzenia. Tworzy się go:

a) z części funduszu oprocentowania i umorzenia, przypadających na zadawnione kupony i listy rentowe;

b) z kwot wpływających tytułem odsetek zwłoki;

c) z oprocentowania funduszów wymienionych w §. 61.;

d) z innych ewentualnie osiągniętych przychodów.

### Lokacye zasobów gotówki.

§. 65.

Krajowa Komisya dla włości rentowych winna stale starać się o pewną i korzystną lokacyę czasowo niepotrzebnych zapasów gotówkowych a zwłaszcza zapasów funduszów wymienionych w §. 61.

Wydział krajowy postanawia po wysłuchaniu krajowej Komisyi dla włości rentowych o sposobie lokacyi zapasów gotówki.

Postanowienie o sposobie lokacyi zapasu gotówki funduszów wymienionych w §. 61. podlega zatwierdzeniu Ministerstwa skarbu i rolnictwa.

### Czynności bankowe krajowej Komisyi dla włości rentowych

§. 66.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma prawo — pominąwszy udzielanie pożyczek rentowych i kupno i sprzedaż listów rentowych (§§. 55. i 57.) — tylko o tyle podejmować czynności bankowe, o ile to jest koniecznem dla lokowania zapasów gotówki w myśl §. 65.

### Uczestniczenie w licytacyach i nabywanie włości rentowych.

§. 67.

Krajowa Komisya dla włości rentowych ma prawo stawać na licytacyach włości rentowych i nabywać je imieniem kraju.

Włości rentowe nabyte na licytacyach należy jak najrychlej pozbywać.

## Postanowienia końcowe.

### Statut krajowej Komisyi dla włości rentowych.

§. 68.

Regulaminy czynności i obrad dla działalności krajowej Komisyi dla włości rentowych i bliższe przepisy, potrzebne dla przeprowadzenia prac, które w myśl niniejszej ustawy ma krajowa Komisya dla włości rentowych podejmować, w szczególności przepisy o treści kontraktu rentowego, jako też przepisy dotyczące prowadzenia działu pożyczek rentowych i emisyi listów rentowych ma wydać w granicach niniejszej ustawy Wydział krajowy w osobnym statucie.

Statut podlega zatwierdzeniu Ministerstwa: skarbu i rolnictwa.

### Początek mocy obowiązującej niniejszej ustawy.

§. 69.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w czasie, który ustanowi i określi Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym i ogłosi w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

### Wykonanie ustawy.

§. 70.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam moim Ministrom: rolnictwa, sprawiedliwości, skarbu i spraw wewnętrznych.

---